

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

Засоби наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання
навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність – 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Освітньо-професійна програма – Середня освіта. Трудове навчання та технології,
інформатика.

КРТН.023158.23.01.ПЗ

Виконала: студентка II курсу, гр. ТНм-23-1

(підпис)

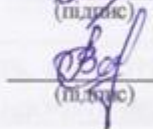
Анастасія АНТОНІЮК

Керівник: канд. пед. наук, ст. викл.

(підпис)

Олена САМБОРСЬКА

Нормоконтролер

(підпис)

Оксана ПЯСТУК

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри технологічної та
професійної освіти і декоративного
мистецтва

(підпис)

Ірина АНДРОЩУК

«18» 2024 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
 Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
 Освітній рівень другий (магістерський)
 Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
 Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)
 Предметна спеціальність 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
 Освітньо-професійна програма Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Ірина АНДРОЩУК

«6» 09 2024 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Анастасія АНТОНІУК

(ім'я, прізвище)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Засоби наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»
керівник кваліфікаційної роботи канд. пед. наук, ст. викл. Олена САМБОРСЬКА
Затверджено наказом ректора університету від 26.08.2024 р. №60, додаток 1
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи на кафедру 24.12.2024 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи навчальна програма «Технології» для 10-11 класів (рівень стандарту), затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23.10.2017 р.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): _____
Теоретичні основи використання засобів наочності в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. Використання засобів наочності як педагогічна проблема. Засоби наочності: сутність та їх значення. Види засобів наочності та їх характеристика. Методичні аспекти застосування засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Комплект засобів наочності для уроків технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Особливості застосування засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Хід та результати досліджень. Висновки. Перелік джерел посилання. Додатки.
5. Перелік графічного матеріалу _____ немає

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Антиплагіат</i>	<i>Іван ГЕРНІЧЕНКО</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Оксана ПЯСТУК</i>		

7. Дата видачі завдання 04.09.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	<i>Вступ</i>	<i>18.11.2024</i>	<i>виконано</i>
2	<i>1 розділ</i>	<i>20.11.2024</i>	<i>виконано</i>
3	<i>2 розділ</i>	<i>30.11.2024</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Висновки, перелік посилань</i>	<i>01.12.2024</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Попередній захист</i>	<i>02.12-04.12.2024</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Перевірка на плагіат</i>	<i>05.12-10.12.2024</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Нормоконтроль</i>	<i>11.12-15.12.2024</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Рецензування</i>	<i>17.12-21.12.2024</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Захист</i>	<i>26-27.12.2024</i>	<i>виконано</i>

Студент

(підпис)Анастасія АНТОНІУК

Керівник роботи

(підпис)Олена САМБОРСЬКА

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню проблеми розроблення та використання засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано теоретичні основи використання наочності в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Другий розділ роботи присвячено методичним аспектам застосування засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Кваліфікаційна робота виконана здобувачем другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика» кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету Анастасією АНТОНЮК під керівництвом канд. пед. наук, ст. викл. Олени САМБОРСЬКОЇ.

Кваліфікаційна робота складає 60 сторінок основного тексту, 2 таблиці, 16 рисунків та літературних джерел в кількості 30.

Ключові слова: засоби наочності, урок технологій, декоративно-ужиткове мистецтво, старші класи, комплект засобів наочності.

12 грудня 2024 р.

Анастасія АНТОНЮК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	10
1.1 Використання засобів наочності як педагогічна проблема.....	10
1.2 Засоби наочності сутність та їх значення.....	22
1.3 Види засобів наочності та їх характеристика	33
2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШИХ КЛАСАХ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА».....	42
2.1 Комплект засобів наочності для уроків технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».....	42
2.2 Особливості застосування засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».....	49
2.3 Хід та результати дослідження.....	54
ВИСНОВКИ.....	62
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	65
ДОДАТОК А – Комплект засобів наочності для уроків у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».....	69
ДОДАТОК Б – Анкета для опитування здобувачів освіти.....	97
ДОДАТОК В – Лист оцінювання.....	100

ВСТУП

Використання засобів наочності на уроках технології у старших класах, зокрема під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», має ключове значення для розвитку творчого потенціалу учнів, формування естетичного смаку та практичних навичок. Наочність як метод навчання дозволяє учням глибше зрозуміти складні теоретичні та практичні аспекти декоративного мистецтва, а також активно включатись у процес творення, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» дозволяє старшокласникам не лише опанувати техніки створення предметів мистецтва, але й вивчати культурні й національні традиції. Використання засобів наочності під час його вивчення є важливим елементом методичного підходу. На уроках технології ефективними стають різні типи засобів наочності, зокрема, схеми, таблиці, відеоматеріали, інтерактивні презентації та демонстрації процесу виготовлення художніх виробів. Візуальні матеріали сприяють активізації пізнавальної діяльності, мотивують учнів і допомагають краще запам'ятовувати інформацію. Зокрема, демонстрація готових виробів або мультимедійних презентацій із покроковою інструкцією підсилює розуміння учнями процесу створення виробів з певного матеріалу або в конкретній техніці.

Ефективне використання засобів наочності на уроках технологій також підвищує рівень практичної підготовки учнів. Це дає можливість старшокласникам не лише теоретично вивчити матеріал, але й набути вмінь роботи з різними інструментами, матеріалами та техніками. Наочність допомагає розвивати такі важливі якості, як уважність, креативність і працьовитість. Більш того, вона дозволяє індивідуалізувати навчання, допомагаючи учням із різними рівнями підготовки та різними навчальними стилями ефективно засвоювати матеріал.

Використання наочності в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти набуває особливого значення в контексті сучасних освітніх викликів та технологічних можливостей. Враховуючи психологічні особливості школярів та їх схильність до візуального сприйняття інформації, наочність постає ключовим інструментом забезпечення ефективного навчання. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах активного впровадження інноваційних технологій та різноманітних форм організації освітнього процесу, включаючи дистанційне навчання.

Використання засобів наочності не лише сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й розвиває пізнавальну активність учнів, формує їх критичне мислення та підвищує мотивацію до навчання. За таких умов актуальність дослідження також підсилюється впровадженням концепції Нової української школи (НУШ), яка наголошує на важливості створення ефективного освітнього середовища з використанням різноманітних засобів навчання, зокрема наочних. Особливого значення набуває проблема правильного добору та використання засобів наочності в умовах дистанційного та змішаного навчання, що стало невід'ємною частиною сучасної освіти.

Питання щодо застосування засобів наочності на уроках досліджували видатні педагоги, зокрема Я. А. Коменський, Й. Песталоцці, які розробили та обґрунтували основні принципи теорії наочності в освітньому процесі.

Аналіз літературних джерел свідчить, що різні аспекти використання наочності в освітньому процесі досліджували такі науковці: А. Безрукова, Б. Беседін, Д. Бондар, М. Брейлян, М. Вульчин, Л. Височан, Д. Гладка, А. Довбиш, А. Дворецька, І. Іотова, О. Кисла, І. Ліпчевська, П. Мулеса, З. Пикулицька, О. Петрук, І. Остапйовська, П. Побережний, Ю. Деркач та інші.

Важливість засобів наочності у навчальному процесі вперше встановив Я. А. Коменський. Він започаткував теорію природних відповідностей, яка відіграла важливу роль у розвитку засобів наочності під час уроків і

допомогла визначити доцільність використання матеріалів для полегшення навчання учнів. Цей підхід ліг в основу запропонованого педагогом «Золотого правила дидактики». Зокрема, те, що видно, сприймається через зір, те, що чути, – через слух, а те, що торкається дотику, – через дотик. Якщо об'єкт може бути сприйнятий кількома органами чуття одночасно, то слід задіяти всі можливі канали сприйняття.

Об'єктом дослідження є використання засобів наочності у закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є комплект засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Мета дослідження полягає у розробленні й експертному оцінюванні комплекту засобів наочності для уроків технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», формулюванні методичних рекомендацій щодо його застосування.

Для досягнення поставленої мети конкретизовано наступні завдання дослідження:

- проаналізувати у науково-педагогічній літературі використання засобів наочності як педагогічну проблему;
- з'ясувати сутність та значення засобів наочності в освітньому процесі, види засобів наочності та охарактеризувати їх;
- розробити комплект засобів наочності для уроків технологій під час викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» та провести його експертне оцінювання;
- сформулювати методичні рекомендації щодо застосування комплекту засобів наочності на уроках технологій під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Під час проведення дослідження було застосовано наступні методи: теоретичні: аналіз, синтез, індукція, дедукція порівняння, абстрагування,

моделювання; емпіричні: спостереження, анкетування, метод експертних оцінок для оцінювання розробленого комплекту засобів наочності.

Основні положення й результати роботи узагальнено та висвітлено в доповідях на конференціях: науковій студентській конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету (Хмельницький, 24 квітня 2024 р.); Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 31 жовтня 2024 р.); Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: погляд у майбутнє» (Умань, 11 жовтня 2024 р.); VI Міжнародному конгресі «Етнодизайн у контексті відродження української національної ідентичності та європейської інтеграції» (Полтава, 27–29.11.2024 р.).

Результати кваліфікаційної роботи на тему «Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів старших класів на уроках технологій під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»» впроваджено в освітній процес Володимирського педагогічного фахового коледжу Волинської обласної ради (м. Володимир, Волинська область) (довідка № 670/02-08/2024 від 26.12.2024 р.).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1 Використання засобів наочності як педагогічна проблема

Викладання та навчання є важливим елементом освіти. Учитель використовує різні підходи і суттєві для навчання своїх учнів та їх активного навчання. З плином часу змінилися методи і техніки вводяться в освітню сферу, і вчитель використовує різні види допомоги для ефективного навчання. Засоби наочності викликають інтерес учнів і допомагають вчителям легко пояснити поняття, також є ті засоби наочності, які використовуються в класі для стимулювання процесу навчання учнів.

Засоби наочності – це інструменти, які допомагають зробити урок зрозумілишими або легшими для розуміння та пізнання (картинки, моделі, діаграми, карти, відео, слайди, реальні об'єкти тощо) [1]. Сьогодні існує багато засобів наочності [2].

Використання засобів наочності в освітньому процесі має особливе значення, оскільки в змозі врахувати вікові та психологічні особливості учнів. Наочність сприяє ефективнішому засвоєнню знань, розвитку уяви та формуванню мислення, адаптуючи навчальний матеріал до рівня сприйняття школярів. Застосування засобів наочності дозволяє зробити навчання більш доступним, цікавим і зрозумілим, водночас забезпечуючи гармонійне поєднання навчальних та виховних завдань. Значну роль відіграє різноманіття підходів до використання наочних матеріалів, що відповідають сучасним вимогам освітнього процесу, включаючи інтерактивні технології та цифрові ресурси [3].

Слід зазначити, що сучасні школярі часто стикаються з інформаційним перевантаженням, яке ускладнює зосередженість, хоча й розвиває здатність

до багатозадачності. О. Петрук з цього приводу підкреслює, що за таких умов діти краще сприймають інформацію у стислому, наочному форматі, з мінімумом тексту, який робить наочність ключовим та ефективним засобом навчання [4]. Д. Гладка зауважує на тому, що сучасному вчителю важливо інтегрувати різноманітні джерела інформації та структурувати її через наочність, що дозволяє ефективно адаптувати освітній процес до потреб нинішнього покоління та підвищувати загальну мотивацію до навчання [5].

Принцип наочності, за словами Л. Височан, спрямований на зосередження уваги учнів на найважливіших аспектах освітнього матеріалу, активізацію навчального процесу та розвиток інтересу до навчання загалом. У шкільному віці, коли інтелектуальний розвиток дітей переважно перебуває на рівні наочного мислення, наочність є особливо важливою. Вона полегшує запам'ятовування через яскраві наочні образи, які викликають емоційний відгук і стимулюють інтерес до навчального матеріалу. Вдало підібрані наочні матеріали також сприяють формуванню в учнів умінь порівнювати, аналізувати та узагальнювати, забезпечуючи цілісність та емоційність навчального процесу [6].

Як зазначають М. Вульчин, З. Пикулицька та Ю. Деркач, наочність у навчанні є важливим засобом формування яскравих і змістовних образів у свідомості школярів, що значно підвищує якість засвоєння знань. Завдяки використанню засобів наочності можна не лише відтворювати статистику явищ, а й демонструвати їх динаміку, розвиток і взаємозв'язки, що особливо важливо для розуміння складних концепцій. Окрім того, наочні матеріали допомагають вчителям скеровувати індивідуальні процеси пізнання учнів, забезпечуючи багатогранне формування уявлень. Це дозволяє учням легше опановувати нові знання та застосовувати їх у практичних ситуаціях, розвиваючи комплексне мислення та інтеграцію отриманої інформації [7].

На сьогодні принцип інтеграції у педагогічній науці, пов'язаний з розвивальним навчальним середовищем, що сприяє створенню цілісного навчального процесу, поєднуючи різні дисципліни та методи. Інтеграція

різноманітної наочності допомагає учням активно взаємодіяти з матеріалом, поєднуючи чуттєві, ігрові та мовні дії. Таким чином, засоби наочності підтримують активну діяльність учнів, стимулюючи їх інтерес і творчий підхід до навчання. Використання засобів наочності за такого підходу сприяє глибшому усвідомленню предметного змісту, адже учні не просто отримують інформацію, а активно долучаються до її інтерпретації та застосування в реальних ситуаціях [6].

Наочність значно сприяє осмисленому і зацікавленому засвоєнню матеріалу на уроках, оскільки активізує пізнавальну діяльність учнів та підвищує їх мотивацію до навчання. Вона не лише розширює обсяг матеріалу, але й тренує творчу уяву і полегшує процес вивчення. Важливо, що сучасний вчитель має використовувати широкий спектр наочних засобів, які відповідають етапам навчання: від пояснення нового матеріалу до закріплення знань та оцінки результатів. Найкраще засоби наочності застосовувати на певних етапах навчання, коли домінує індуктивний (від часткового до загального) шлях набуття знань, що дозволяє учням активно залучатися до процесу сприяючи формуванню міцних основ для подальшої освіти [7].

На сьогодні використання засобів наочності, зокрема в дистанційному навчанні школярів, вимагає врахування надмірного навантаження складною інформацією або великою кількістю завдань без належного розрізнення, що може знизити мотивацію учнів та зробити процес навчання неефективним. Вчитель має завдання зробити матеріал доступним, цікавим і наочним, що стимулюватиме учнів до самостійного розширення знань. Найбільш ефективними у цьому випадку стають інтерактивні онлайн-уроки, що активізують співтворчість учнів, сприяють розвитку їх дослідницьких навичок. Важливим аспектом також є зворотний зв'язок, завдяки якому діти можуть побачити свої досягнення, а також працювати над помилками, що значно покращує процес засвоєння навчального матеріалу та підвищує самостійність учнів [8].

Слушно зауважити, що засоби наочності у поєднанні з ігровими методами в школі значно підвищує пізнавальний інтерес учнів, оскільки дає можливість яскраво продемонструвати як реальні, так і уявні аспекти навчального матеріалу. Ігрові форми, зокрема з наочними елементами, є доступними та ефективними педагогічними прийомами, що створюють активну, творчо насичену атмосферу, сприяють розвитку учнів і підвищують їх мотивацію до навчання. Засоби наочності у таких іграх дозволяють не лише зробити навчальний процес більш цікавим, але й допомагає розвивати важливі навички: пам'ять, мислення, уяву, а також комунікативні здібності, що сприяють глибшому засвоєнню знань та їх цілісному формуванню [8].

Учні, які часто стикаються з проблемами концентрації уваги, що проявляється у постійному відволіканні та швидкому перемиканні з одного предмета на інший, мають потребу в підтримці їх розумової діяльності через використання засобів наочності, які активізують інтерес до завдань та допомагають зосередитись. Неправильна організація навчального процесу, монотонне подання інформації без підтримки засобів наочності, а також занадто велика кількість однотипних завдань можуть призвести до погіршення концентрації уваги учнів. Тому, плануючи навчання, сучасним вчителям необхідно враховувати різні типи сприймання дітей і рівномірно чергувати вправи з наочними матеріалами, що дозволить ефективно задіяти всі канали сприймання та підтримувати увагу учнів на всіх етапах [6].

Отже, засоби наочності у школі постає важливим інструментом організації ефективного освітнього процесу, що враховує психологічні особливості та потреби сучасних школярів. Комплексне використання різноманітних видів засобів наочності, інтегрованих з ігровими методами та цифровими технологіями, сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищенню їх мотивації до навчання та формуванню цілісної системи знань. Особлива роль засобів наочності полягає в її здатності адаптувати складний навчальний матеріал до рівня сприйняття учнів, забезпечувати емоційний відгук та стимулювати розвиток важливих когнітивних процесів. Врахування

специфіки використання засобів наочності у різних формах навчання, зокрема дистанційному, а також їх правильне чергування з іншими методами, забезпечує оптимальні умови для концентрації уваги учнів та ефективного засвоєння ними навчального матеріалу [7].

На основі аналізу встановлено, що на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» буде доцільним використання наступних засобів наочності: альбом аналогів виробів (картин, листівки), інструкційні картки, презентація, макети.

Пізнання завжди починається зі спостереження за реччю чи явищем, тобто безпосередньої взаємодії з об'єктом, що вивчається, за допомогою органів чуття, тобто прямого споглядання. Щоб дізнатися про невідомий об'єкт, дитина повинна розглянути його з усіх боків. Отримані таким чином факти стають основою для подальшої розумової обробки. Будь-яке мислення може ґрунтуватися лише на даних, отриманих в результаті прямого чи опосередкованого пізнання предметів, явищ і процесів [7].

Навчання – це особливий когнітивний процес. Існують певні відмінності між когнітивними процесами людини та набуттям знань учня. Основна відмінність полягає в тому, що учень не досліджує нові речі, а засвоює лише інформацію та поняття, встановлені наукою. Для цього вчитель веде учня прямим шляхом, набагато коротшим, ніж шлях, який пройшло людство для вивчення наукових істин. Однак, як і у випадку з когнітивними процесами, практична діяльність відіграє важливу роль у набутті знань, умінь і навичок. Під час практичної роботи учні досліджують об'єкти, аналізують явища і процеси, порівнюють їх між собою і з тим, що вони вивчили раніше, узагальнюють і застосовують знання на практиці [9].

У школі використання засобів наочності покликане збагачувати і розширювати безпосередній досвід учня, розвивати спостережливість, пізнавати конкретні властивості предметів у практичній діяльності, створювати умови для переходу до абстрактного мислення, підтримувати

самостійну навчальну діяльність і систематизувати навчальний матеріал. Нижче наведено деякі з основних завдань процесу візуалізації [10].

Відповідно до функції наочності, засоби наочності також дуже різноманітні. До них належать: реальні предмети і явища навколишнього світу; дії вчителя, що показують, як виконувати ті чи інші операції, яке обладнання і як використовувати; зображення реальних об'єктів – різноманітні таблиці, малюнки предметів, картини, фігуративні моделі з паперу або картону; символічні зображення – карти, таблиці, схеми, креслення, картки з математичними символами тощо [9].

До наочних матеріалів належить також інформація, яку учні сприймають за допомогою технічних засобів навчання: інтерактивні дошки, телевізор на яких можна переглянути відео урок, проектор тощо. Такі наочні матеріали називають аудіовізуальними, оскільки вони передають інформацію за допомогою звуку та зображення [9].

Використання засобів наочності відіграє переважно допоміжну роль, але бувають випадки, коли навчальний матеріал (наприклад, явище або об'єкт, який учень не може безпосередньо спостерігати) має таку природу, що новий об'єкт не може бути правильно зрозумілим без наочності. Бажано використовувати різноманітні приклади об'єкта, щоб уникнути звуження понять та ідей [7].

Таким чином, учні зможуть розпізнати типове, зробити крок від конкретного до абстрактного і перейти від уявлення до поняття. Тому важливо не тільки правильно підібрати засоби наочності для заняття, але й продумати, як ставити запитання, щоб наочні образи, створені в уяві учня, активно «працювали» на досягнення цілей заняття [7].

Ефективність процесу сприйняття підвищується, коли даються спеціальні завдання, проводяться спостереження, які передбачають процес спостереження нового. У таких ситуаціях в учня швидше розвиваються навички спостереження, ніж коли сприйняття наочних об'єктів є лише ілюстрацією до вже наявних знань, наданих вчителем. Показниками розвитку

спостережливості є вдосконалення перцептивного аналізу і синтезу об'єкта, виділення та інтеграція малопомітних ознак і характеристик в єдине ціле, підвищення точності словесних описів і формування спостережливого ставлення [9].

Вибір засобів наочності для конкретного заняття визначається не тільки його освітніми цілями, а й іншими факторами. Зокрема, це мікросередовище, рівень підготовленості старшокласника, її емоційний стан, вік та кількість часу.

При доборі наочних матеріалів слід враховувати, що вони можуть найкраще вирішувати такі дидактичні завдання:

- сприяння розвитку наочно-образного мислення;
- слугують засобом привернення уваги до будь-якого матеріалу, що вивчається;
- активізує навчально-пізнавальну діяльність;
- пояснює теоретичні питання, що розглядаються;
- розширює практичне застосування об'єктів, які не можуть бути використані для безпосереднього спостереження на занятті;
- створює можливості для моделювання явищ, які неможливо безпосередньо спостерігати;
- візуально систематизувати та класифікувати явища, що вивчаються, за допомогою схем і таблиць;
- слугує засобом стимулювання інтересу до навчання та створення ефективних навчальних установок;
- надає специфічну форму інформації про обсяг навчального матеріалу [7].

Важливою вимогою до засобів наочних є також їх розвиваючий характер. Це проявляється в активізації пізнавальних здібностей дітей, розвитку мислення та мовлення, спонтанної уваги, спостережливості, пам'яті, розвитку аналітичних та інтегрованих умінь, таких як порівняння, узагальнення, причинно-наслідковий зв'язок та аналогія [11].

Використання засобів наочності у роботі з дітьми старшого шкільного віку є ключовим аспектом навчання та розвитку. Засоби наочності включають в себе використання конкретних предметів, зображень, діаграм, малюнків та інших візуальних засобів для передачі інформації та сприяння засвоєнню знань. Цей підхід особливо ефективний у роботі з дітьми старшого шкільного віку, оскільки вони вже мають високий рівень усвідомлення та інтерес до навчання [11].

Було проаналізовано ефективність використання засобів наочності у роботі з дітьми старшого шкільного віку з метою підвищення їхнього навчального успіху та розвитку. Розглядаються різноманітні форми та методи використання засобів наочності, а також їх вплив на здатність дітей до сприйняття, засвоєння та запам'ятовування інформації [11].

Враховуючи важливість візуального сприйняття у навчанні та розвитку дітей старшого шкільного віку, дослідження використання наочності має великий потенціал для вдосконалення методів педагогічної практики та підвищення якості освіти в цьому віковому періоді [11].

Методика використання засобів наочності під час роботи із дітьми старшого шкільного віку є важливим компонентом педагогічного процесу, оскільки вона сприяє зрозумінню та запам'ятовуванню інформації, активізує пізнавальну діяльність та сприяє розвитку творчих здібностей дітей. Серед основних підходів до використання засобів наочності у роботі із дітьми старшого шкільного віку на уроках технології є:

- використання малюнків, фотографій, карток зі словами або піктограм допомагає дітям краще розуміти та запам'ятовувати поняття. Наприклад, наочні схеми чи діаграми можуть бути використані для пояснення складних понять або процесів.

- використання матеріалів, з якими діти можуть працювати руками, що допомагає зміцнити їхнє розуміння матеріалу та розвиває моторику та увагу.

– використання ігор та вправ, які включають елементи наочності, стимулює активну участь дітей у процесі навчання. Наприклад, ігри-подорожі, де діти проходять через «станції» з різними візуальними завданнями.

– використання аудіо- та відеоматеріалів, а також комп'ютерних програм, дозволяє дітям вивчати новий матеріал у цікавій та змістовній формі [12].

За визначенням Українського педагогічного словника, «наочність у навчанні – дидактичний принцип, згідно з яким навчання відбувається на основі конкретних образів, що безпосередньо сприймаються учнем». М. Фіцула у своєму педагогічному підручнику зазначає, що існують такі види засобів наочності: натуральна натуралістична, образна і символічна (також динамічна і статична, двовимірна і тривимірна) [3].

Видатні педагоги різних епох і країн називали наочність «золотим правилом» (Я. Коменський), «вищим принципом людського навчання» (Г. Песталоцці), «найважливішою умовою початкової освіти» (А. Дістервег), та дійшли висновку, що у ХХІ столітті, відповідно до сучасних вимог та потреб, розуміння та використання поняття наочності в освіті дещо змінилося: з'явилися терміни «модельовання», «нові засоби наочності», «нове покоління засобів наочності», «наочність» [13].

Поява нових термінів, таких як «засоби наочності», їх характеристики, сучасні потреби та завдання, етапи впровадження, призвели до розуміння поняття візуалізації в освіті, що, на думку І. Малафіїк «засоби наочності в освіті означає надання предметів, що вивчаються, доступними для спостереження учням, а не книгами з цих предметів викладання самими предметами, а не книжками [13].

При наочному навчанні, коли воно базується на вивченні реальних об'єктів, учні бачать об'єкти в прямому і переносному сенсі з різних точок зору, бачать їх у динаміці, рухають їх, змінюють їхнє положення в просторі і рухаються самі. Таким чином, навчання, що передбачає участь у реальному

об'єкті вивчення, є не тільки багатшим за отриманою інформацією, але й за емоціями, відчуттям часу і простору» [7].

Наочність є одним з основних педагогічних принципів у навчальному процесі, що передбачає певні вимоги до якості викладання, методичного забезпечення та сучасних підручників [7].

Як зазначає А. Романюк, у своєму дослідженні виділяють два види (або рівні) наочності: конкретна (визначається рівнем явища, сутність введення цього виду наочності полягає в процесі спостереження за природними об'єктами і спрямована на розширення чуттєвого досвіду), абстрактна (визначається загальним рівнем, є відображенням логічного знання характеризується, забезпечує удосконалення та прискорення процесу мислення, передбачає розкриття сутності процесів і явищ, засобами, є символи і знаки, що відображають сутність явищ) [7].

У навчальному закладі «використовується натуральна, образотворча, об'ємно-просторова, звукова та символічна/графічна наочність як на паперових, так і на електронних носіях. Аудіовізуальні види наочності передають інформацію через звук і зображення, які діти сприймають за допомогою технічних матеріалів, таких як фільми, діафільми, магнітофонні записи, телевізійні програми тощо» [12].

І. Малафійк стверджує, що перший тип наочності, який вчителі та діти можуть доречно використовувати в процесі навчання, - це предмети, тіла, явища та процеси, які населяють навколишній світ. Це об'єктивна наочність. Вона не обов'язково відповідає вимогам освітнього процесу, але є початком навчання і має продовжуватися за допомогою різних моделей, приладів, пристроїв, засобів наочності, малюнків, схем, таблиць тощо. Все це створює умови для розвитку інтелектуальних здібностей дітей шкільного віку [12].

Комп'ютерні технології також можна використовувати для моделювання різних візуальних абстракцій у освітньому процесі. Комп'ютерні технології дозволяють створювати і використовувати віртуальні навчальні посібники та розрізняти різні типи комп'ютерної візуалізації.

Віртуальні засоби наочності можуть моделювати реальні процеси, що має вирішальне значення для сучасних освітніх технологій, у тому числі для STEM-освіти [12].

У багатьох дослідженнях засоби наочності класифікують за такими ознаками, як рівень абстракції, освітня цінність, вид діяльності та характер відображення. Кожен вид засобів наочності повинен виконувати певну педагогічну функцію, щоб навчальна інформація, яка в ньому міститься, була максимально зрозумілою та засвоєною учнями. Педагогічна функція відображається в тому, як наочність використовуються в навчальному процесі для досягнення поставлених цілей. Предметні засоби наочності включають природні та реальні об'єкти, явища, процеси, факти, малюнки та моделі [11].

Їх основна роль – допомогти учням розпізнавати реальні об'єкти, явища і процеси в природі та пізнавати факти, об'єкти і явища через роздуми. Чіткий текст, такий як формули, схеми та діаграми, використовується для введення символічних зображень традиційних узагальнень реального світу. Модельні засобів наочності включають матеріальні моделі, репрезентативні моделі та ментальні моделі [8].

Основна функція – розвиток абстрактного мислення та вміння створювати образи конкретних понять, явищ і ментальних репрезентацій. До віртуальних засобів наочності належать віртуальні експерименти, навчальні та контролюючі системи, презентації, енциклопедії, віртуальні музеї, навчальні ігри, анімовані зображення та навчальні інструменти. Освітні функції включають інформування, управління та мотивацію [8].

Використання засобів наочності має різноманітні функції в освіті, вихованні та розвитку учня. Виконуючи освітні функції, наочність має технічний, науковий, психолого-педагогічний і культурологічний зміст, що сприяє більш ефективному навчанню. Виховна функція проявляється у стимулюванні пізнавальної активності, самостійності та формуванні в учня позитивного ставлення до життя. Використання засобів наочності дозволяє

розвивати спеціальні навички, такі як пам'ять, увага, спостережливість і творче мислення, які необхідні для процесу навчання. Залежно від типу засобів наочності можна виділити різні функції, такі як компенсаторна, адаптивна, інструментальна та інтерактивна [14].

Компенсаторні функції полегшують освітній процес і уможливають досягнення учнями навчальних цілей з мінімальними витратами сил, здоров'я та часу. Адаптивні функції – це ті, що сприяють досягненню освітніх цілей шляхом організації та наочності певних видів діяльності [11].

Інструментальні функції – це ті, що сприяють досягненню освітніх цілей шляхом організації та наочності певних видів діяльності. Інтерактивні функції дають змогу вчителям взаємодіяти зі учнями та забезпечувати швидкий зворотній зв'язок. Інформативна функція засобів наочності стає очевидною, коли вони використовуються як безпосереднє джерело знань для кращого розуміння природи, структури та взаємозв'язків явищ [11].

Управлінська функція використання засобів наочності спрямована на організацію, управління та підвищення якості навчально-пізнавальної діяльності учнів, наприклад, підготовку завдань, виконання завдань, отримання зворотного зв'язку та модифікацію процесу сприйняття та засвоєння даних, забезпечуючи таким чином навчання в процесі набуття знань [7].

У контексті підвищення якості освіти важливим завданням є розроблення концепції гуманізації освіти і, зокрема, встановлення нових соціальних стандартів підготовки учня, що є основою для якісної освіти впродовж життя. Для учнів використання наочності має основною метою розширення та збагачення їхнього особистого чуттєвого досвіду, зокрема розвиток спостережливості, надання знань про специфічні характеристики об'єктів під час навчальної діяльності та створення сприятливих умов для розвитку абстрактного мислення як основи для самостійного засвоєння та опрацювання матеріалу [7].

Використання засобів наочності формує метафоричні уявлення і поняття, необхідні для розуміння зв'язків і залежностей, відповідно до основних принципів дидактики. Схеми наочності сприяють розвитку та вдосконаленню вміння працювати з просторовими образами, аналізувати об'єкти та їх зображення, порівнювати їх між собою та виявляти спільні конструктивні особливості [12].

Процеси мислення дітей старшого шкільного віку розвиваються від конкретного і наукового до абстрактного і теоретичного протягом періоду навчання. Використання засобів наочності в старшій школі є необхідним і важливим для формування уявлень, що відображають об'єктивну реальність [12].

Отже, значення засобів наочності як фундаментального принципу освітнього процесу важко переоцінити, особливо в контексті сучасних педагогічних викликів та технологічних можливостей. Використання різноманітних засобів наочності, від традиційних до інноваційних цифрових інструментів, створює потужне підґрунтя для ефективного засвоєння знань та формування ключових компетентностей учнів. Інтеграція мультимедійних технологій, віртуальної та доповненої реальності відкриває нові горизонти для реалізації принципу наочності, дозволяючи створювати динамічне та інтерактивне освітнє середовище. Особлива цінність наочності полягає у її здатності активізувати пізнавальну діяльність учнів через залучення різних каналів сприйняття, стимулювання творчого мислення та забезпечення емоційної залученості до навчального процесу.

1.2 Засоби наочності: сутність та їх значення

В останні роки в українських школах особливу увагу приділяють раціональному та якісному поєднанню різних організаційних форм і методів

навчання, що дозволяє ефективніше вирішувати освітні завдання, враховуючи вікові особливості учнів та зміст навчальних предметів. Таке поєднання також сприяє гармонії між раціональним підходом і емоційним аспектом навчального процесу. Важливо розуміти, що наочний принцип, як один із ключових у сучасній педагогіці, трактується досить широко – він охоплює не тільки конкретні об'єкти та їхні зображення, але й їх моделі. Це значно розширює можливості використання наочних засобів у навчанні [15].

Сьогодні відбувається етап розвитку освіти, який характеризується необхідністю впровадження нових підходів до організації та змісту освітнього процесу. Освітня реформа спрямована на оновлення, гуманізацію та інтеграцію освіти. Сучасний зміст навчальних предметів має інтегративну спрямованість, що є важливим елементом інновацій в освіті. Інтегроване навчання сприяє формуванню та розширенню світогляду учнів, розвитку пізнавальних інтересів та людському розвитку. Для досягнення цілей інтегрованого навчання можна використовувати різноманітні додаткові засоби, серед яких важливу роль відіграють засоби наочності [7].

Наочність є одним із ключових педагогічних засобів, що забезпечує ефективність навчального процесу. Вона слугує інструментом для формування уявлень, закріплення знань та розвитку пізнавальних здібностей учнів. Завдяки залученню різних видів наочних матеріалів створюються умови для максимально доступного і зрозумілого подання навчального матеріалу. Сутність наочності як принципу навчання полягає у стимулюванні чуттєвого сприйняття, яке є базовим для пізнавальної діяльності школярів. Використання наочності сприяє активізації мисленневих процесів, формуванню цілісної картини світу та забезпеченню емоційної залученості учнів у навчальну діяльність [16].

Принцип наочності є одним із основних у педагогіці та має особливе значення для навчального процесу. Згідно з І. Остапйовською та П. Побережним, наочні методи є важливою складовою навчання, оскільки вони сприяють ефективному засвоєнню знань через залучення чуттєвого

сприйняття. Вперше Я. А. Коменський підкреслив важливість наочності як методичного інструмента, який дозволяє дітям пізнавати об'єкти, явища та процеси через їх реальне сприйняття або символічні зображення. За сучасного розуміння, він стверджував, що наочні методи навчання включають не тільки малюнки, схеми та моделі, а й взаємодію з реальними предметами, що допомагає дітям створювати глибші та наочні уявлення [16].

Сучасні дослідження, зокрема І. Ліпчевської, поділяють засоби наочності на дві категорії:

1 Конкретні засоби наочності – це реальні об'єкти, явища та моделі, що мають безпосередній чуттєвий вплив на сприйняття учнів.

2 Абстрактні засоби наочності – візуальні матеріали, такі як схеми, графіки, таблиці, які допомагають формувати абстрактні поняття та уявлення.

Однією з теоретичних основ наочності є конструктивізм, який підкреслює активне конструювання знань учнями через взаємодію з наочними матеріалами, що сприяє глибшому розумінню. Б. Беседин і Д. Бондар зазначають, що наочність дозволяє учням не тільки сприймати, а й осмислювати інформацію. Інше важливе підґрунтя – теорія когнітивного навантаження, що акцентує на управлінні навантаженням при поданні складної інформації. Використання наочності допомагає зменшити таке навантаження, організовуючи матеріал у доступну форму для полегшення сприйняття і запам'ятовування [16].

Застосування наочних засобів навчання, має кілька аспектів, що сприяють ефективності навчання:

- наочність відображає різноманітність явищ і предметів навколишнього світу, що допомагає учням створювати багаті асоціації;
- вона активізує сприйняття, стимулює активність учнів і сприяє розвитку уяви та творчих здібностей;
- наочні образи сприяють конкретизації абстрактних понять, допомагаючи зробити їх доступними і зрозумілими для школярів;

– вона впливає на чуттєву сферу учнів, розвиваючи спостережливість, мислення та інтерес до навчального процесу [17].

Дослідниці О. Кисла та А. Довбиш підкреслюють, що на сьогодні наочність класифікується за різними ознаками, що зумовлює велику кількість класифікацій. Виділяють натуральну (реальні об'єкти, явища природи), образну (моделі, малюнки, таблиці) та символічну (схеми, графіки, формули) наочність. Зазначені науковці також наголошують, що у сучасних закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) активно використовуються різні види наочності: малюнки, об'ємні моделі, графіки та мультимедійні матеріали. Аудіовізуальні технології, такі як інтерактивні відео та анімації, дають можливість передавати інформацію через звук і зображення, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Використання цифрових технологій дозволяє створювати віртуальні моделі, що імітують реальні процеси та значно розширюють можливості сучасної педагогіки [17].

Науковець В. Мірошніченко зазначає, що мультимедійні застосунки, мають значний дидактичний потенціал. Це можуть бути мультимедійні презентації, слайд-шоу, електронні журнали, віртуальні тури, навчальні ігри та тренажери, що активно використовуються в освітньому процесі. Вони поєднують анімаційну графіку, відео, звук та інтерактивні можливості, що дозволяє надавати інформацію в доступній та зручній формі. Завдяки одночасному впливу різноманітної візуальної та звукової інформації, мультимедійні засоби розвивають креативність учнів, сприяють кращому сприйняттю та засвоєнню матеріалу, а також підвищують емоційну залученість до навчання[18].

На думку А. Дворецької, у сучасному освітньому середовищі Нової української школи, інтерактивна наочність постає ключовим інструментом активізації пізнавальної діяльності учнів. Використання цифрових засобів візуалізації, зокрема інтерактивних дошок та спеціалізованих застосунків, суттєво розширює можливості традиційних форм наочності та створює передумови для формування активного навчального середовища. Особливу

ефективність демонструє комплексне застосування візуальних інструментів, що дає змогу учням не лише сприймати інформацію, а й активно взаємодіяти з навчальним матеріалом [14].

Дослідниця П. Мулеса визначає засоби віртуальної наочності як спеціалізоване програмне забезпечення, яке використовується для створення візуальних продуктів, що активізують пізнавальну діяльність учнів. Таке програмне забезпечення ґрунтується на принципах когнітивної візуалізації, що враховує психофізіологічні особливості сприйняття учнів і допомагає їм засвоювати навчальний матеріал. Вони дозволяють візуалізувати навчальний контент, використовуючи 3D-моделі, фотографії, відео, електронні підручники та інші ресурси [8]. Програми, що працюють з доповненою та віртуальною реальністю, надають можливість інтерактивної роботи, створення тестів, презентацій і уроків, що значно покращує засвоєння матеріалу та підвищує ефективність навчання [8].

Дослідниця М. Дяченко наголошує на важливості сучасного урізноманітнення методів навчання, що дозволяє уникнути перевантаження учнів і забезпечує ефективність уроків, особливо в умовах дистанційної освіти. Використання різних видів наочності, таких як зображення, відеофрагменти, програмне забезпечення та освітні цифрові платформи, стає основою для подання нового матеріалу та його успішного засвоєння. Однак таке навчання має певні недоліки, зокрема зменшення міжособистісної взаємодії вчителя з учнями та високі вимоги до адаптації наочного матеріалу [9].

За Л. Шелестовою, сучасний цифровий наочний матеріал часто недостатньо враховує вікові особливості учнів, існує дисбаланс між текстовою та візуальною інформацією, а також діють обмежені можливості для оперативної зміни навчального процесу. Окрім того недостатня кількість якісних ресурсів ускладнюють навчальний процес, збільшуючи навантаження на вчителів [10].

Принцип наочності – один з основних принципів організації процесу викладання природничих дисциплін [19].

Чітке визначення мети використання наочності: наочність використовується не для самого процесу демонстрації, а для досягнення певних освітніх цілей. Кожне наочний посібник має сприяти більш глибокому розумінню матеріалу.

У сучасному психолого-педагогічному дискурсі поняття «наочність», «принцип наочності» та «засоби наочності» відіграють ключову роль у процесі навчання та розвитку дітей. Ці терміни не лише є фундаментальними для теорії та практики освіти, але й стали об'єктом інтенсивного дослідження в рамках психології та педагогіки [19].

Сутність поняття «наочність» полягає у представленні матеріалу, ідей або понять через використання конкретних об'єктів, зображень, дій або інших засобів, що можна сприйняти за допомогою органів чуття. Це підходить до навчання, де абстрактні або складні концепції можуть бути [19].

У психолого-педагогічній літературі поняття «наочність», «принцип наочності» та «засоби наочності» займають важливе місце, оскільки вони становлять основу ефективного навчання та розвитку у дітей [19].

Наочність – це принцип передачі знань та інформації шляхом конкретних, сприйнятних органами чуття об'єктів, зображень, дій або інших матеріалів. Наочність сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу, оскільки вона надає можливість дітям візуально, тактильно або аудіально сприймати інформацію [3].

Принцип наочності – це основний принцип педагогіки, який передбачає використання наочних засобів та методів для ефективного навчання. Принцип наочності покликаний стимулювати активність, увагу та інтерес дітей до навчального процесу, сприяючи глибшому засвоєнню знань [3].

У психолого-педагогічній літературі ці поняття розглядаються як ключові складові успішного навчання та розвитку дітей, а їх правильне використання допомагає забезпечити ефективну освітню практику.

Зазвичай вчителі розглядають малюнки, фотографії, схеми, таблиці, карти та часові шкали як засоби навчання і розробляють ефективні способи їх використання для наочного представлення нових фактів, а також для узагальнення та перевірки знань і навичок школяра. Набагато менше людей розглядають ілюстрації як рівноцінне джерело інформації з друкованими текстами [3].

Однак ця функція закладена в ілюстраціях, пов'язаних з документальними зображеннями. Час створення (близько до події чи значно пізніше) визначає особливості сприйняття та аналізу плакатів, карикатур і картин. Зі зрозумілих причин до цього переліку не увійшли малюнки сучасних художників, виконані на замовлення видавництва для створення підручника.

Усі ці різноманітні за змістом і жанром зображення об'єднує притаманний їм суб'єктивно-авторський характер. Тому кожна ілюстрація може (і в наш час повинна) бути предметом критичного та аксіологічного аналізу з боку учня.

«Золоте правило Коменського» також є важливим принципом сучасного освітнього процесу» [3].

Й. Песталоцці теоретично заклав основи засобів наочності. На його думку, зір є невід'ємною частиною будь-якого пізнання, а чуттєве сприйняття – єдиною основою людського пізнання. Він підкреслював, що візуальне навчання є природним продовженням і природним проявом інстинктів, закладених природою [13].

Використання всеосяжної, але керованої видимості: використання різних видів наочності (ілюстрацій, діаграм, відеороликів і т. д.). Ви можете урізноманітнити подачу матеріалів. Важливо не перенасичувати урок

великою кількістю наочних матеріалів, щоб не перевантажувати увагу учнів [14].

Активне залучення учнів до використання засобів наочності: учні повинні не тільки пасивно спостерігати за наочністю, а й активно взаємодіяти: аналізувати, порівнювати, робити висновки, виконувати завдання [14].

Спостереження та управління учнями: викладачі повинні спрямовувати увагу учнів на важливі елементи, такі як зображення, діаграми та графіки. Для цього корисно використовувати питання, підказки або виділення важливих елементів [14].

Відмова від непотрібної інформації: наочний матеріал повинен містити непотрібні деталі, які можуть відвернути учнів або викликати небажані асоціації. Наочність повинна бути простою, логічною і зрозумілою.

Засоби наочність використовують на всіх етапах навчального процесу: наочність ефективна як на етапі опису нового матеріалу, так і на етапі інтеграції та контролю знань. При цьому важливо вибрати найбільш підходящі засоби для кожного етапу [14].

Функції, які виконують засоби наочності [14] представлено на рисунку 1.1.

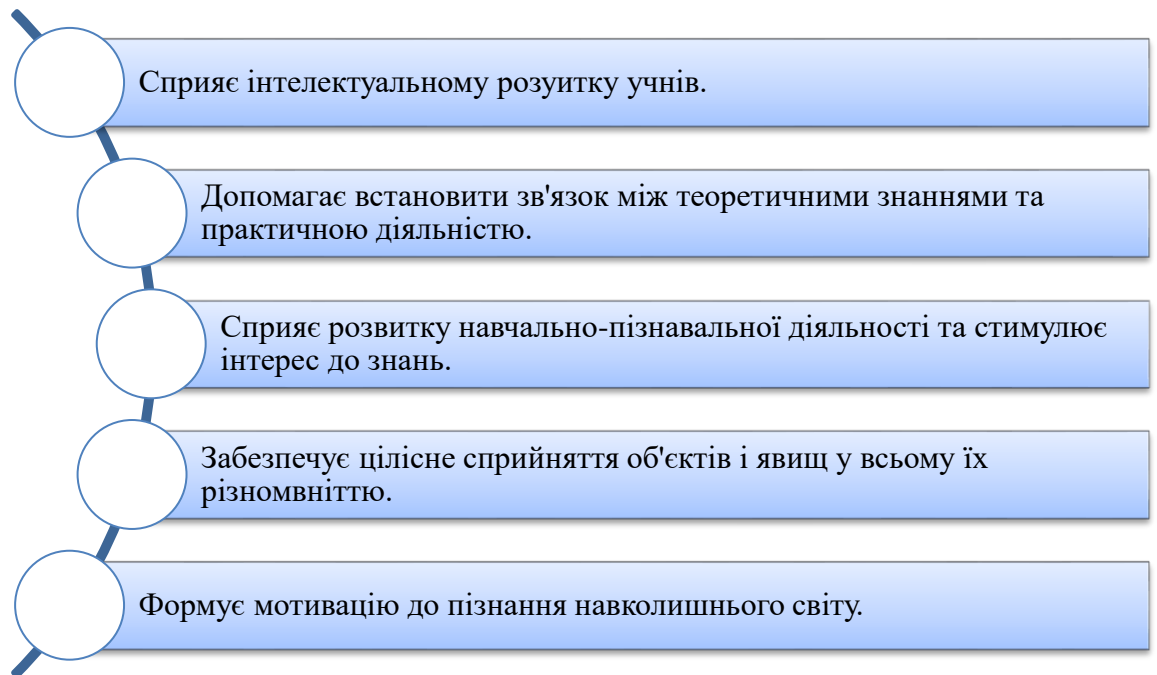

Рисунок 1.1 – Функції засобів наочності

Сучасні вимоги до освітніх закладів змушують учителів шукати нові підходи й методи викладання. Одним із актуальних завдань є впровадження нових технологій для створення цікавих уроків у нових форматах, що сприяють розвитку мовлення, пам'яті, уваги, творчої уяви та спостережливості учнів [15].

Більшість людей має краще розвинену зорову пам'ять, ніж інші типи такі як слухова, рухова, тактильна. Близько 90% інформації людина отримує про навколишній світ за допомогою зору. Було підраховано, що система «вухо – мозок» здатна передавати інформацію близько 50 тисяч біт на секунду, тоді як система «око – мозок» передає до 5 мільйонів біт/с, це означає, що зорове сприйняття є в 100 разів ефективнішим за слухове [20].

Дослідження показують, що людина отримує 87% інформації через зорові відчуття, а 9% – через слух. При цьому запам'ятовується близько 40% побаченого, 20% почутого і до 80% інформації, коли вона одночасно і бачить, і чує. З прочитаного та почутого засвоюється по 10%, але при одночасному сприйнятті цих процесів – 30%. Використання аудіовізуальних засобів дозволяє зберегти в пам'яті 50% інформації та скоротити час

навчання на 20-40%. Це підтверджує важливість поєднання словесних і наочних методів у дидактиці, адже наочне пізнання, базоване на спостереженні, розвивається раніше за словесне [21].

Наочними методами навчання вважають ті методи, при яких засвоєння матеріалу значною мірою відбувається завдяки використанню наочних посібників та технічних засобів у освітньому процесі. Ці методи використовуються в поєднанні зі словесними та практичними методами і спрямовані на забезпечення учнів наочними прикладами явищ, процесів і об'єктів у їхньому природному вигляді або у вигляді символічних зображень за допомогою різноманітних ілюстрацій, репродукцій, схем тощо. У сучасних школах для цього широко застосовуються екранні технічні засоби [22].

Серед засобів наочності методів найчастіше використовується метод показу. Демонстраційні матеріали включають в себе набір прийомів, дій та інструментів, які допомагають учням створити візуальний образ досліджуваного предмета і сформувані чітке уявлення про нього. Цей метод використовується практично у всіх типах занять, незалежно від змісту і методики. Завдяки цьому методу реалізується принцип наочності в навчанні учнів [21].

Засоби наочності також включають інформацію, яку учні можуть сприймати за допомогою технічних засобів навчання, таких як фільми, відеоуроки, презентації, телепередачі. Такі види візуалізації називаються аудіовізуальними, оскільки вони передають інформацію за допомогою звуку і зображень [22].

Умовно засоби наочності можна поділити на три основні групи: ілюстрації, демонстрації та спостереження. Ілюстрація полягає в показі учням ілюстративних матеріалів, таких як плакати, таблиці, картини, карти, малюнки на дошці, плоскі моделі тощо. Демонстрація передбачає демонстрацію різних приладів, експериментів, технічних установок, фільмів, відеоуроки тощо. Поділ засобів наочності на ілюстративні та демонстраційні є умовним, і деякі засоби можуть бути одночасно віднесені до обох груп

(наприклад, показ ілюстрацій за допомогою проектора або інтерактивної дошки). Впровадження нових технічних засобів у освітній процес, таких як телевізор, проектор та інтерактивна дошка, значно розширює можливості використання наочних методів навчання [22].

Засоби наочності – це будь-який вид зображення, спеціально створений для відтворення об'єкта чи явища в натуральній або схематичній формі з навчальною метою [2].

Варто детальніше проаналізувати трактування терміну «засоби наочності» у науково-педагогічній літературі (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення терміну «засоби наочності» за різними авторами

№ з/п	Автор	Визначення терміну «засоби наочності»
1	2	3
1	Я. А. Коменський	Засоби наочності – це інструменти, які полегшують безпосереднє чуттєве сприйняття навчального матеріалу [23].
Кінець таблиці 1.1.		
2	Д. Дідро	Засоби наочності – це об'єкти, моделі або зображення, які відтворюють реальність у спосіб, зрозумілий для учнів [24].
3	Педагогічний словник	Засоби наочності – це матеріали, які дозволяють учням сприймати інформацію наочності, на слух і на дотик [25].
4	Сучасна педагогіка	Засоби наочності – це інструменти та матеріали, які допомагають учням сприймати та розуміти навчальний матеріал за допомогою різних органів чуття [26, 27].
5	Педагогічний	Сучасні засоби наочності слугують джерелом

	словник	знань, формують чуттєві уявлення та поняття, підтримують абстрактне мислення [28].
--	---------	--

Аналізуючи наведені вище визначення, можна зробити висновок, що термін «засоби наочності» трактується досить широко. До нього відносять (за Коменським) знаряддя і матеріали для безпосереднього чуттєвого сприйняття, а також (за Дідро) предмети, моделі та зображення, що відтворюють дійсність. Сучасні підходи (за «Педагогічним словником» та «Сучасною педагогікою») акцентують увагу на різних засобах, що полегшують сприйняття матеріалу всіма органами чуття. У нашому дослідженні ми будемо користуватися трактуванням де запропоноване найбільш універсальне визначення, тобто сучасний підхід, що відображає розвиток абстрактного мислення та різноманітність використання наочних засобів для формування знань через різні сенсорні канали.

Отже, було визначено значення засобів наочності в сучасній педагогіці та їх важливу роль у освітньому процесі, особливо в тих галузях освіти, де об'єкти, явища та процеси потребують показу. Представлено п'ять трактувань цього поняття провідними педагогами та науковцями. Кожне визначення підкреслює певний аспект наочних матеріалів. Від інструментів для чуттєвого сприйняття, предметів, моделей та зображень до сучасних підходів, які враховують усі можливі матеріали для активізації органів чуття учнів. Поняття «наочність» також визначається на основі поглядів видатних педагогів і сучасних дослідників. Особлива увага приділяється використанню нових технологічних матеріалів, таких як телевізори, проєктори та інтерактивні дошки, які значно підвищують ефективність навчання. Встановлено важливість поєднання візуальних та аудіовізуальних засобів для підвищення ефективності запам'ятовування та розвитку пізнавальної активності учнів.

1.3 Види засобів наочності та їх характеристика

Засоби наочності відіграють важливу роль у сучасному освітньому процесі, сприяючи більш ефективному засвоєнню матеріалу. Їх можна класифікувати за різними критеріями [1].

Засоби наочності – це різноманітні матеріали, інструменти та методи, що використовуються для реалізації принципу наочності. До них можуть належати малюнки, картинки, моделі, відеоматеріали, ігри, демонстраційні засоби тощо. Вони допомагають перетворити абстрактні поняття на конкретні образи, що сприяє зрозумінню та запам'ятовуванню інформації [3].

Засоби наочності поділяються на дві основні групи: предметні та образотворчі. Предметна наочність представлена натуральними об'єктами або їх заміниками, які допомагають сформувавши чіткі уявлення про певний предмет, надаючи навчальному процесу реалістичності [1].

Образотворча наочність ділиться на три підтипи: словесну, образну та символічну. Викладач може створювати яскраві образи не лише через видимі предмети, а й за допомогою виразних мовних засобів. «Словесне малювання» – це живий, детальний опис подій, що включає елементи оточення, уривки з літературних творів, де чітко зображені образи героїв або атмосфера певної епохи. Такі засоби, як крилаті вислови, яскраві епітети й деталі, допомагають викликати емоційні враження та формувати яскраві уявлення [1].

Образні засоби включають макети, муляжі, моделі, картини, ілюстрації та малюнки, які дають чіткі візуальні образи. Символічні засоби, такі як схеми, креслення, карти й символи, забезпечують абстрактне представлення інформації та її систематизацію [1].

В. Шаталов розробив методику інтенсифікації навчального процесу, яка включає нові підходи до викладання, створення та використання наочних матеріалів. Її основою є опорні сигнали. На відміну від традиційних наочних

засобів, опорні сигнали не є зображеннями у звичному розумінні, а представляють собою коди, що позначають предмети, явища, процеси, поняття або події. Ці коди вибудовуються в певній послідовності та структурі, формуючи своєрідну картинку, ілюстрацію або плакат, що полегшує швидке й ефективно запам'ятовування матеріалу. Психологічною основою цієї методики є принципи мнемотехніки [1].

Особливістю цих методів навчання є використання зображень предметів і явищ, а також певних образів, які учень сприймає безпосередньо. До таких методів відносяться: ілюстрування, демонстрування, спостереження (див. рисунок 1.2):

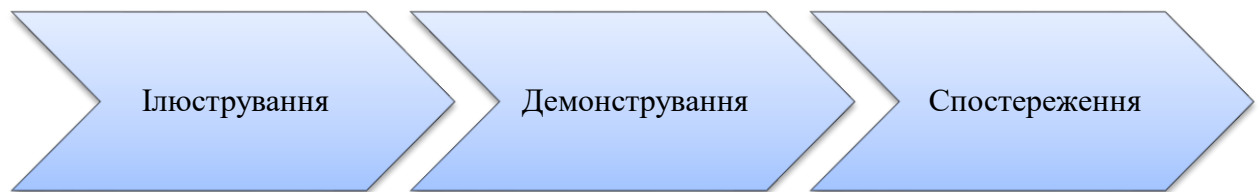

Рисунок 1.2 – Наочні методи навчання

Ілюстрування – це використання візуалізації в навчальному процесі (плакати, карти, малюнки на дошці, картини і т.д.) для оптимізації засвоєння знань [29].

У освітньому процесі використовуються природні об'єкти (рослини, живі тварини, мінерали, машини і т.д.), зображення об'єкта вивчення (фотографії, картини, макети і т.д.). Схематичне зображення об'єкта вивчення (географічна, історична карта, графік, фігура, креслення, і т.д.), добре показано схематичне зображення об'єкта дослідження (географічна, історична карта, графік, малюнок, Діаграма і т. д.)). Такі ілюстрації допомагають учню більш ефективно сприймати матеріал, формувати конкретні уявлення, точні концепції [29].

Демонстрування – це метод навчання, який наочно представляє предмети, явища і процеси в їх природньому вигляді та русі [30].

Цей метод дозволяє кожному учневі мати можливість сприйняти предмет або процес, допомагає викладачеві зосередити свою увагу на головному, підкреслити суттєві аспекти предмета, явища і дати відповідне пояснення. Під час демонстрації робота складних механізмів розділена на елементи, щоб учні могли детально розібратися в окремих процесах, які відбуваються одночасно. Для демонстрації діючої моделі і виробничого процесу підприємства необхідно дотримуватися правил техніки безпеки. Викладач повинен забезпечити всебічне вивчення об'єкта, чітко визначити головне, продумати докладний опис і залучити учня в пошук необхідної інформації [29].

Самостійне спостереження – це безпосереднє спостереження і сприйняття реальних явищ [30, с. 109].

Методика будь-якого виду самостійного спостереження передбачає послідовне застосування основних етапів. Зокрема, це інструктаж учителя щодо мети, завдань і способів проведення спостереження (у тому числі повторення або опрацювання необхідного матеріалу), безпосереднє проведення спостереження, фіксація та відбір отриманих результатів, їх аналіз учнями, формулювання узагальнення та висновків. Завершальним етапом є дослідження, аналіз та оцінка вчителем матеріалу, наданого учнями В. Сухомлинський яскраво описує процес розвитку міжпредметних спостережень у своїй книзі «Школа під відкритим небом» [30].

Сухомлинський описує зимову прогулянку по засніженому саду зі своїми учнями. Вчителі заохочують дітей не лише спостерігати, а й думати про те, що вони бачать. Кожного разу, коли учні відвідують сад, вони відкривають для себе деталі, яких раніше не помічали, а їхня увага та спостережливість покращуються. Ефективність методу спостереження залежить від того, як учні під керівництвом вчителя обробляють зібраний матеріал, узагальнюють його і роблять висновки [29].

За М. Фіцулою, засоби наочності можна поділити на такі види, залежно від характеру відображення навколишньої дійсності [3, с. 114] (див. рисунок 1.3).

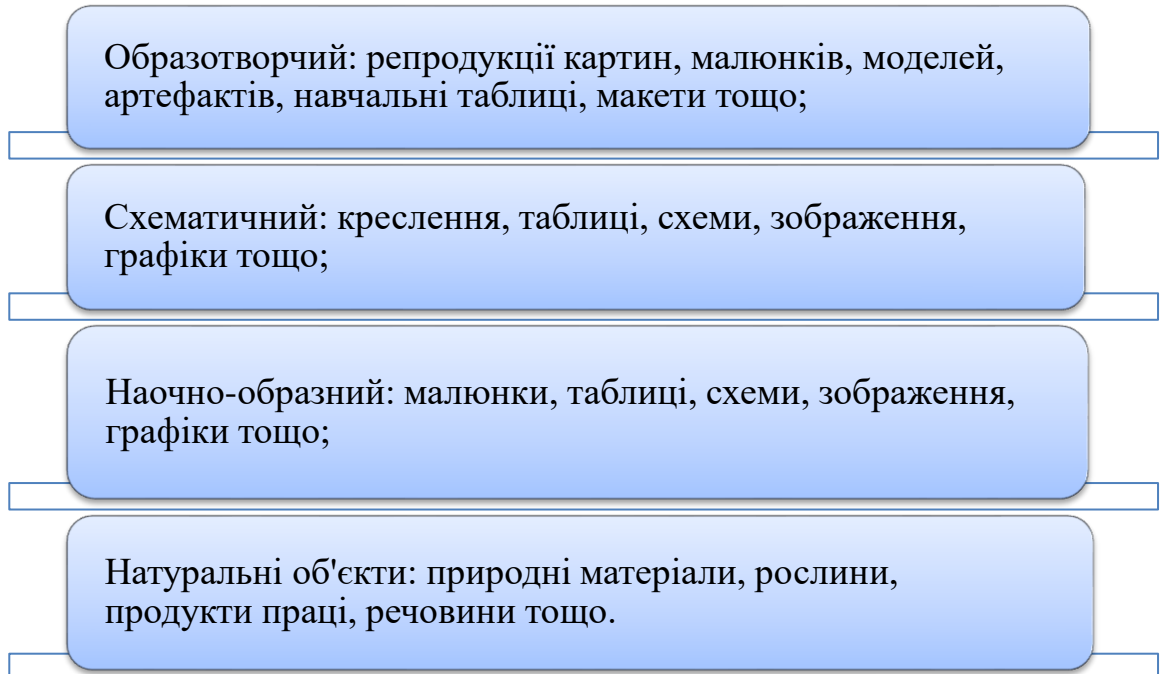

Рисунок 1.3 – Види засобів наочності

Використовуючи засоби наочності, потрібно дотримуватись наступних дій [1]:

- відповідність наочності віку дитини;
- демонстрацію слід проводити тільки в потрібний момент, щоб не перевантажувати процес навчання;
- забезпечте хорошу наочність для всіх учнів;
- покажуйте ілюстрації, щоб чітко виділити основні з них;
- демонстрація повинна супроводжуватися зрозумілим описом;
- демонстрації та коригування змісту;
- для залучення учнів до процесу;

Отже, засоби наочності не лише роблять процес навчання доступним і цікавим, але й сприяють розвитку пізнавальної активності, уваги та уяви

учнів. Їх правильне використання забезпечує досягнення освітніх цілей, полегшує засвоєння матеріалу та створює сприятливе середовище для інтерактивного навчання [8].

Окрім «медитативних» та «ефективних» засобів наочності, деякі дискурсивні практики вважають, що існує також використання вербальних та метафоричних засобів наочності, тобто художніх та інших образів, виражених у словах. Як відомо наочне навчання - це не тільки безпосереднє сприйняття учнем певного об'єкта або його зображення, а й використання «готових образів» – зорових, слухових та інших уявлень. У зв'язку з цим слова вчителя, які викликають у свідомості учнів яскраві образи, також можуть розглядатися як наочний матеріал [8].

Природні засоби наочності. Це можуть бути живі рослини, неживі об'єкти (мінерали або зразки ґрунту) тощо. Використання натуральних об'єктів дозволяє чітко уявити розмір, форму та об'єм об'єкта. Використання натуральних засобів наочності забезпечує отримання правильних і повних уявлень і понять про тварину або рослину, що вивчається. Натуральні об'єкти використовуються як демонстраційний або роздатковий матеріал [9].

Гербарії – це висушені рослини або частини рослин, наклеєні на картон. Для кращого збереження гербарні зразки накривають зверху тонким аркушем паперу. На ньому обов'язково написана назва рослини .

Як правило, гербарій використовується як роздатковий матеріал на будь-якому етапі заняття. Гербарій слугує основним або додатковим джерелом нової інформації під час навчання та основою для актуалізації інформації в процесі закріплення, систематизації та перевірки набутих знань і навичок. Гербарії можуть бути використані для практичних робіт у процесі застосування набутих знань і вдосконалення навичок [9].

Колекція – це група об'єктів одного виду зі спільними характеристиками. Для колекцій обирають об'єкти, які мають невеликі розміри, але всі частини яких можна чітко розрізнити. Колекції

використовуються як різноманітні навчальні посібники на всіх етапах навчання [9].

Матеріали для колекцій збирають переважно під час екскурсій та позакласних заходів, а також виготовляють під керівництвом учителів, на уроках технології, на заняттях гуртка юних натуралістів і вдома з батьками. Вологі препарати [9].

Вологі препарати – це природні об'єкти, законсервовані в спирті або концентрованих розчинах солей. На заняттях природознавства використовують зразки риб, бабок та інших комах, органів рослин, великих квітів, плодів, коренів та інших процесів розвитку [18].

Засоби наочності необхідні для опосередкованого сприйняття природних об'єктів і явищ під час навчального процесу. Наочні посібники є найбільш поширеними та доступними. Засоби наочності можна поділити на об'ємні та двовимірні. До об'ємних матеріалів відносяться моделі [17].

Манекени – це точні копії натуральних об'єктів, що відображають не лише основні ознаки (колір, форму, розмір), але й другорядні зовнішні ознаки. Їх виготовляють на фабриках з парафіну та пластику. Вчителі також можуть виготовити їх з пап'є-маше [17].

До плоских засобів наочності належать навчальні картини, таблиці та фотографії. Використовують картини, спеціально створені на певну тему, або репродукції творів мистецтва.

Вчителі повинні навчити дітей, як поводитися з картинами. Вони повинні описувати об'єкти на картинах відповідно до поставлених завдань, порівнювати їх один з одним і з власними спостереженнями, встановлювати зв'язки між об'єктами і створювати тематичні розповіді на основі картин [14].

Це засоби наочності, які за допомогою фрагментарних малюнків, тексту та цифрової інформації подають відомості про цілісний об'єкт або його частини в певному логічному порядку [18].

Навчальні таблиці класифікують за різними критеріями. За формою передачі інформації вони можуть бути художньо оформленими, цифровими,

графічними, текстовими або комбінованими. Останні являють собою поєднання цифрового, текстового та графічного матеріалу з сюжетами та фрагментарними малюнками [18].

Згідно з методологією, таблиці повинні відповідати таким вимогам:

- таблиця має бути відповідного розміру;
- об'єкти, зображені на ній, мають бути достатнього розміру;
- таблиця має бути монографічним зображенням, тобто зображати один об'єкт або однотипні об'єкти, пов'язані певними зв'язками;
- малюнки, тексти та цифрові матеріали мають бути розташовані в певній системі та дидактичній послідовності, щоб учні могли легко їх «читати»;
- навчальні таблиці не замінюють натуральні об'єкти, а доповнюють їх і використовуються як основа для актуалізації уявлень, сформованих під час спостережень у природі [17].

Навчальні таблиці використовуються на всіх етапах навчання. Вони корисні для вирішення різних дидактичних завдань і підзавдань.

Таблиці можуть бути як динамічними, так і статичними. Динамічні таблиці необхідні при вивченні конкретних явищ, процесів, що мають свої етапи, причому етапи взаємопов'язані і взаємозалежні [14].

Існує два типи динамічних таблиць:

- 1) всі елементи складені на магнітній дошці;
- 2) незмінні елементи явища чи процесу намальовані статично на таблиці, а змінні – на картках [16].

Використання динамічних таблиць корисне як під час навчання, так і під час закріплення та тестування. З їх допомогою вчителі створюють варіативні ситуації для застосування знань і навичок [9].

Так само, як і демонстраційні таблиці, невеликі таблиці створюються як роздатковий матеріал і діти працюють над ними індивідуально. Це можуть бути картки-ілюстрації до основних видів пізнавальної діяльності з певної теми або картки-завдання для контролю чи перевірки знань і вмінь, набутих

на різних етапах заняття. Ці інструменти дають змогу диференціювати питання та забезпечити персоналізований підхід до кожного учня [9].

Аудіовізуальні матеріали. До цієї групи належать динамічні наочні посібники (фільми, телепередачі, грамплатівки, магнітофонні записи) та статичні засоби наочності (діафільми, слайди, проектори та інтерактивні дошки). Необхідність використання динамічних засобів наочності особливо важлива, оскільки вони допомагають дітям розпізнавати предмети і явища, такі як [9]:

- об'єкти та явища, які не зустрічаються в тій місцевості, де живуть діти;
- процеси та явища розвитку, які не можуть бути сприйняті безпосередньо органами чуття;
- об'єкти та явища, які потребують тривалого часу або спеціальних умов для спостереження;
- процес виробництва, послідовність його етапів;
- явища та процеси, що відбувалися раніше і більше не повторюються.

Навчальні фільми мають багато переваг перед іншими засобами наочності. За короткий проміжок часу можна розпізнати значний обсяг інформації про об'єкти, явища і процеси в навколишньому світі. Його цінність полягає в тому, що весь матеріал подається механічно, у розвитку і в певній об'єктивно зумовленій логічній послідовності [18].

Телевізійні програми функціонують подібно до фільмів, хоча перші знімаються для розкриття певної теми в цілому або лише її частини. Дикторський текст не лише подає завершену інформацію, але й містить опис її окремих частин [18].

Діафільми – це нерухомі зображення на плівці, пов'язані між собою єдиною сюжетною лінією, в яких матеріал по темі подається в певному порядку [8].

Характеристика видів засобів наочності на заняттях виявляється важливою складовою ефективного навчання. Розглядаючи різноманітні засоби наочності, можна визначити їхню велику роль у сприйнятті та засвоєнні інформації. Використання ілюстрацій, аудіовізуальних матеріалів, технічних засобів, а також просторових інтерактивних методів створює насичене та цікаве середовище для учня [8].

Роль графічних матеріалів та засобів наочності полягає в тому, щоб зробити навчальний матеріал доступним та зрозумілим, створюючи конкретні образи та асоціації. Аудіо- та відеоматеріали допомагають збагатити аудіовізуальний досвід учня, зробити освітній процес більш динамічним та емоційно здійсненим [8].

Отже, засоби наочності стають сучасними інструментами для вчителів, які сприяють розвитку інтерактивності та підвищують зацікавленість школярів. Використання віртуальних турів, інтерактивних дошок та інших технологій сприяє поглибленню розуміння та зацікавленню дитини у предметі. Наочність робить заняття більш доступними, відкриваючи нові можливості для навчання та розвитку. Отже, інтеграція різноманітних видів засобів наочності на заняттях сприяє не лише успішному засвоєнню матеріалу, але й створює стимул для активного навчання та зацікавлює до вивчення нового.

2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШИХ КЛАСАХ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»

2.1 Комплект засобів наочності для уроків технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Підтримка інтересу учнів до занять, особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання, вимагає використання різноманітних підходів і методів для стимулювання інтересу до матеріалу. Подання сучасного матеріалу має бути інтерактивним, захоплюючим і змістовним.

Вчителі можуть урізноманітнити процес навчання, використовуючи різні види засобів наочності, такі як навчальні малюнки та схеми, демонстраційні моделі та макети, колекції та гербарії, навчальні відео, аудіозаписи та комп'ютерні програми. Це дозволяє учням зосередитися на ключових моментах уроку, легше засвоювати нову інформацію та економити час на опанування матеріалу. Використання сучасних технологій робить навчання більш ефективним та цікавим.

До навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» із початкової програми предмету «Технології» для 10–11 класів було укладено тематичний план, відповідно до якого було розроблено комплект засобів наочності. У таблиці 2.1 зазначено відповідність пропонованих засобів наочності темам навчального модуля.

Таблиця 2.1 – Відповідність тем навчального модуля пропонуваним засобам наочності.

№ з/п	Тема уроку та її зміст	Засоби наочності
1	2	3
Загальні відомості про техніки декоративно-ужиткового мистецтва Види декоративно-прикладного мистецтва		
1	Поняття про декоративно-ужиткове мистецтво. Історія технік і технологій декоративно-прикладного мистецтва.	Презентація
2	Види декоративно-прикладного мистецтва. Класифікація галузей декоративно-прикладного мистецтв за призначенням предмета, матеріалом та технікою виконання.	Презентація
3	Технології і техніки створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Застосування найпоширеніших технік декоративно-прикладного мистецтва для виготовлення різноманітних виробів. Завдання: підготувати реферат «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»	Презентація
4	Вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Застосування вишивки. Техніки вишивки.	Зразки вишивки, презентація ілюстрації
5	Знаки та символи у вишивці. Основи побудови композиції (орнамент, види орнаментів, рапорт, стилізація реальних форм, кольори). Процес виготовлення вишитого виробу. Завдання: підготувати презентацію «Українські символи»	Ілюстрації презентація
6	Вишивальні шви та їх види. Графічне зображення швів П/р Вправи з виконання вишивальних швів	Зразки швів, ілюстрація, презентація
7	Ознайомлення з технікою та технологією виготовлення виробу декоративно-ужиткового мистецтва (на вибір вчителя – декупаж, валяння, в'язання, аплікація, лозоплетіння, виготовлення ляльки-мотанки, квілінг, вишивання стрічками, матчворк, спірелі, айріс фолдінг, скрапбукінг тощо).	Презентація, ілюстрація, зразки готових виробів

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3
8	Техніка «Декупаж» Ознайомлення з технікою. Інструменти та пристосування, необхідні для роботи. Різні види декорування предметів. П/р. Послідовність виконання. Види техніки (сухий і мокрий декупаж).	Презентація, ілюстрації, інструкційна картка, зразки готових виробів
9	Ідеї для декупажу. Інтер'єрні прикраси з використанням техніки. П/р Виготовлення інтер'єрних прикрас	Презентація, інструкційна картка, ілюстрації
10	Техніка «Айріс фолдинг» (райдужне склеювання). Створення малюнка з використанням різнокольорових смужок з паперу, розташованих по спіралі. Перегляд робіт у даній техніці. Технологія побудови айріс-шаблонів і смужок для Айріс фолдинга. Добір матеріалів, інструментів	Презентація, ілюстрації, інструкційна картка
11	Основні правила роботи. Геометричні фігури в техніці Айріс фолдинг (коло, квадрат). Використання айріс-шаблонів зі схемами розкладки паперових смужок. П/р. Виготовлення виробів у техніці Айріс фолдинг: <ul style="list-style-type: none"> – ваза з квітами, – кленові листочки, – «Голуб – птах світу!» (аплікація). 	Презентація, ілюстрації, зразки готових виробів, інструкційна картка, шаблони
12	Геометричні фігури в техніці Айріс фолдинг (трикутник) Пр/р. Виготовлення виробів у техніці Айріс фолдинг: <ul style="list-style-type: none"> – новорічна ялинка – новорічні та Різдвяні листівки, – «Сніговик» (зимові забави дітей) – Великодні сувеніри Тематичне оцінювання	Презентація, ілюстрації, зразки готових виробів, інструкційна картка
Методи та етапи проектування для створення виробів		
13	Особливості українського декоративно-ужиткового мистецтва. Ознайомлення з творчістю народних майстрів України та майстрів інших народів що проживають в Україні. Традиції використання кольорової гами під час виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Завдання: підготувати презентацію «Традиційні українські кольори»	Презентація, ілюстрації

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3
14	Основні засоби виразності: стилізація, контраст і символізм. Значення символів, притаманних видам декоративно-ужиткового мистецтва.	Презентація
15	Методи проектування для створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва.	Презентація
16	Етапи проектування. Постановка проблеми. Визначення теми та завдань проекту. Робота з інформаційними джерелами. Пошук інформації, яка необхідна для виконання завдань проекту. Завдання: підготувати реферат «Історія виникнення виробу»	Презентація
17	Вибір об'єкта проектування. Пошук моделей-аналогів. Використання моделей-аналогів для аналізу та подальшого компонування об'єкта проектування.	Презентація
18	Аналіз та систематизація зібраної інформації. Створення банку ідей. Застосування вивчених методів проектування для вдосконалення та створення виробу.	Презентація
19	Художнє конструювання форми та композиції оздоблення. Застосування засобів та методів художнього конструювання (замальовки, клаузура, макетування тощо) під час розробки композиції предмету та його оздоблення.	Презентація
20	Добір та обґрунтування конструкційних матеріалів, інструментів та пристосувань для реалізації проекту. Визначення необхідної кількості матеріалів. Розрахунок орієнтовного бюджету проекту. П/р Розробити I етап проекту	Презентація
21	Виготовлення виробу з дотриманням народних традицій (форма, кольорове рішення, символи). Добір та обґрунтування технологій для реалізації проекту. Розробка графічного зображення декількох варіантів проекту П/р Розробити 3–4 варіанти проекту	Презентація
22	Розробка технологічної послідовності виготовлення об'єкту проектування. Правила безпечної праці при виконанні технологічних операцій. ІБЖД П/р. Складання технологічної карти на виготовлення виробу	Презентація
23	Технологія виготовлення та декорування обраного предмету інтер'єру. Виконання проекту. Виконання технологічних операцій відповідно до обраного виробу та технології його виготовлення.	Презентація

Кінець таблиці 2.1.

1	2	3
24	Визначення виду та порядку використання технологічних операцій і їх застосування для виготовлення виробу. Організація робочого місця Тематичне оцінювання	

Альбом зразків виробів до навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» (див. додаток А) складається з комплекту зразків, а саме фотографій та описів різних технік декоративно-прикладного мистецтва. Наприклад, зразки таких технік, як айріс-фолдінг, розпис по склу, ізонитка, декупаж, скрапбукінг. Кожен з них супроводжується описом використаних матеріалів, етапу виготовлення та рекомендованих практик.

Айріс-фолдінг – це техніка виготовлення з паперу, яка передбачає згортання смужок кольорового паперу таким чином, щоб утворити спіральний дизайн. Центр дизайну утворює діафрагму — подібну до форми діафрагми об'єктива фотоапарата.

Згортання райдужки зародилося в Голландії. Спочатку дизайни робили з паперу з візерунками, вирізаного з внутрішньої сторони конвертів. Можна використовувати будь-який легкий папір, наприклад, папір для записок, папір для орігамі, обгортковий папір, внутрішню частину конвертів, сторінки журналів або навіть стрічку.

Айріс-фолдінг можна використовувати як лицьову частину вітальної листівки, як прикрасу для записників або в багатьох інших проектах із виготовлення паперу.

Витратні матеріали для складання райдужної оболонки включають шаблон, смужки кольорового паперу, стійкий клей, інструменти для різання та тимчасову стрічку, наприклад малярську. Тимчасова стрічка використовується для утримання візерунка на місці під час створення дизайну.

Розпис на склі – позачасовий вид мистецтва, який існує протягом століть. Він передбачає нанесення фарби на скляні поверхні для створення

красивих, складних малюнків і візерунків. Від вітражів до витончених келихів для вина, розпис на склі використовувався для прикраси та покращення широкого спектру скляних предметів. У розписі скла використовується кілька технік, кожна зі своїми унікальними характеристиками та ефектами. Деякі з найпоширеніших методів включають:

1 Розпис емалями. Фарбування емаллю передбачає нанесення шару емалевої фарби на скляну поверхню, яка потім обпалюється в печі для застигання фарби. Ця техніка часто використовується для створення складних, детальних малюнків і візерунків.

2 Техніка мідної фольги. Техніка мідної фольги передбачає нанесення тонких смужок мідної фольги на скляну поверхню, які потім спаюються разом для створення дизайну. Ця техніка часто використовується для створення об'ємних малюнків і візерунків.

3 Фьюзінг скла. Фьюзінг скла передбачає нанесення шарів скляної фарби на скляну поверхню, які потім нагрівають у печі для розплавлення та сплавлення шарів. Ця техніка часто використовується для створення фактурних, об'ємних конструкцій.

4 Офорт скла. Травлення скла передбачає використання кислоти для травлення малюнків на скляній поверхні. Ця техніка часто використовується для створення тонких, складних малюнків і візерунків.

5 Застосування розпису по склу. Розпис на склі має широкий спектр застосування, від декоративних до функціональних предметів.

1 Деякі з найпоширеніших застосувань розпису на склі включають:

2 Вітражі. Вітражі – популярний спосіб розпису скла. Ці вікна мають складні барвисті малюнки та візерунки, які фільтрують світло, створюючи прекрасний ефект калейдоскопа.

3 Скляний посуд. Розпис по склу часто використовують для декорування скляних виробів, наприклад, фужерів, ваз, прикрас. Ця техніка додає нотку елегантності та витонченості цим повсякденним предметам.

4 Ювелірні вироби. Розпис по склу також використовується в

ювелірній справі, де з його допомогою створюють красиві складні малюнки та візерунки на скляних намистинах і підвісках.

5 Архітектурне скло. Розпис на склі використовується в архітектурному склі для створення красивих барвистих малюнків і візерунків на вікнах, дверях та інших скляних поверхнях.

Декупаж – це ремесло, яке передбачає наклеювання вирізів з тканини або паперу на предмети, а потім запечатування всього предмета, щоб він виглядав намальованим. Декупаж – це спосіб своїми руками прикрасити предмети для дому та переробити старі предмети новими прикрасами. Учень може зробити декупаж на багатьох поверхнях, включаючи дерево, метал, скло, теракоту і навіть пластик. Меблі, вази, абажури, рами для картин і скляний посуд є популярними предметами побуту для декупажу.

Скрапбукінг, скрепбукінг – вид рукодільного мистецтва, що полягає у виготовленні та оформленні сімейних або особистих фотоальбомів. Цей вид творчості являє собою спосіб зберігання особистої та сімейної історії у вигляді фотографій, газетних вирізок, малюнків, записів та інших пам'ятних дрібниць, використовуючи своєрідний спосіб збереження і передачі окремих історій за допомогою особливих візуальних і тактильних прийомів замість звичайної розповіді. Основна ідея скрапбукінгу – зберегти фотографії та інші пам'ятні речі про які-небудь події на тривалий термін для майбутніх поколінь.

Колекція готових виробів використовується в освітньому процесі, зразки яких представлено на рисунках 2.1, 2.2.

Рисунок 2.1 – Картина у техніці
«Айріс-фолдинг»

Рисунок 2.2 – Банка для кави у
техніці «Пейп-арт»

Інструкційна картка – це засіб наочності, що допомагає учням вивчати певний матеріал або самостійно виконувати завдання на уроках. Інструкційні картки наведені в додатку А.

До кожної техніки розроблено ілюстровані покрокові інструкції. Вони допомагають учням самостійно працювати над завданням, зосереджуючи увагу на ключових моментах.

Презентація – це спеціальний документ, що містить мультимедійний контент, представлення якого контролюється користувачем. Сьогодні це один з найпоширеніших способів подання інформації, який використовується в багатьох сферах життя.

Презентації до наведених технік декорування наведено в додатку А.

Набір мультимедійних презентацій, що висвітлюють теоретичні аспекти тем модуля та демонструють етапи виконання практичних завдань.

Отже, комплект засоби наочності під час викладання модуля «Техніки декоративно-прикладного мистецтва» має на меті підтримати інтерес учнів до навчання, забезпечити доступність матеріалу та активізувати творчий потенціал старшокласників. Використання зразків, мультимедійних матеріалів, пояснювальних карток та презентацій допомагає ефективно поєднувати теорію з практикою та стимулювати естетичні почуття учнів.

2.2 Особливості застосування засобів наочності на уроках технологій у старших класах під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Отже, використання засобів наочності під час викладання модуля «Декоративно-ужиткового мистецтва» робить процес навчання більш

доступним, інтерактивним і творчим. Подання матеріалу, що поєднує традиційні та сучасні методи, сприяє формуванню стійких навичок у учнів, розвитку їх естетичного почуття та інтересу до технічних занять.

Рекомендації щодо використання засобів наочності [1] представлено на рисунку 2.3.

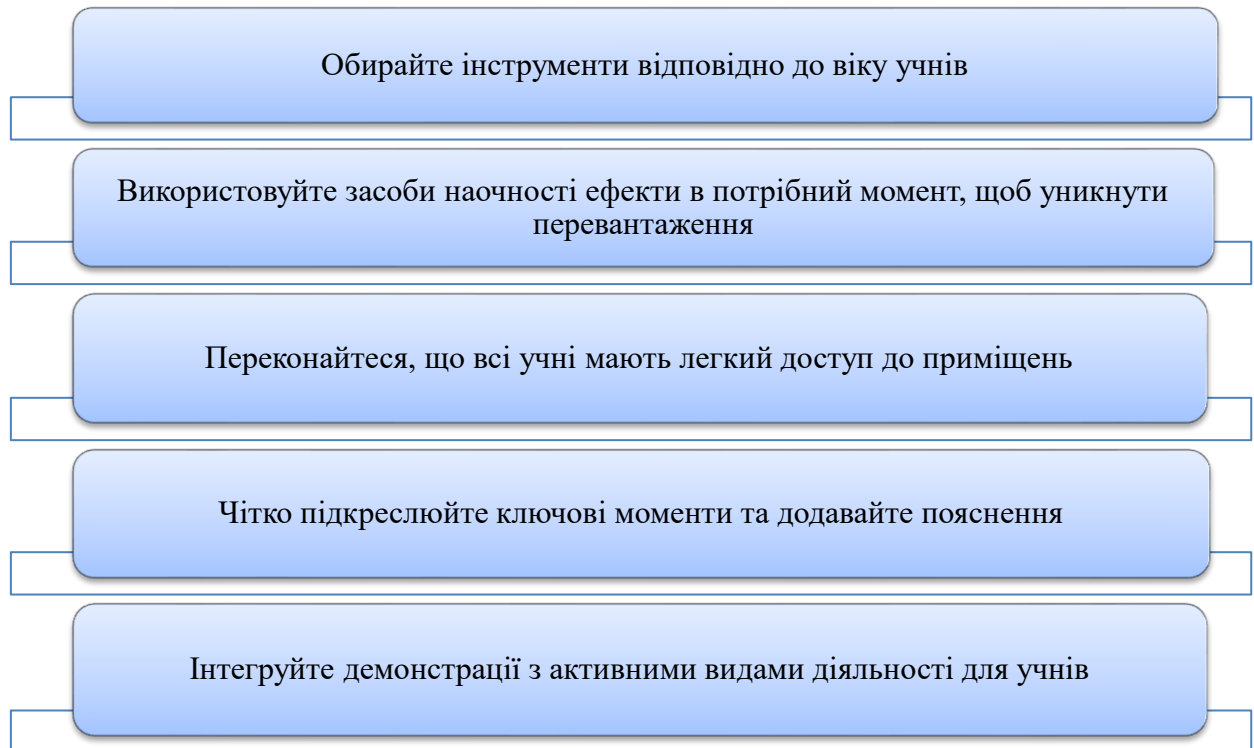

Рисунок 2.3 – Рекомендації щодо використання засобів наочності

На уроках технологій вчителі під час демонстрації засобів наочності розміщують учнів у класі так, щоб усі найважливіші частини закріпленого предмета були добре видні кожному. Слід продемонструвати та пояснити взаємодію основних частин у роботі об'єкта, що вивчається, шляхом ілюстрування схем і креслень на дошці.

Вчителі проводять демонстрації з короткими, але зрозумілими поясненнями, відповідають на запитання учнів. Демонстрація засобів наочності зазвичай полягає в демонстрації вчителем робочої операції, способу виконання робочої операції в певній послідовності. Тобто повний

показ у темпі роботи, роз'єднаний або уповільнений показ з поясненням і знову повний показ у темпі роботи. Після цього один-два учні проводять ознайомчий інструктаж, тобто пояснюють послідовність дій. Потім один або кілька учнів у певній послідовності повторюють демонстровані операції, тобто виконують пробні вправи. При цьому учні можуть допускати помилки в окремих етапах. У таких випадках учитель ще раз показує правильний спосіб виконання операції (наприклад, техніка Айрис-фолдинг) або поводження з інструментами, що використовуються для виконати робочу операцію.

Пояснення у вигляді індивідуальних демонстрацій трудових рухів, наприклад, таблиці із зображеннями окремих основних елементів техніки Айрис-фолдинг, робочих поз і рухів, послідовності прийомів виконання окремих робіт, малюнків і схем, що показують послідовність виконання завдань, організації робочого місця, процедур і систем вимірювання, технічних вимог, правил техніки безпеки тощо. Вони повинні супроводжуватися демонстрацією засобів наочності.

Від того, як учитель продемонструє засоби наочності, вирішальною мірою залежить те, як учні сприймуть і виконають це на практиці. Дуже важливо, щоб учні це розуміли і були глибоко в цьому переконані. Наголошуємо на цьому, оскільки, як показує досвід, одним із найслабших місць у роботі вчителів є те, що більшість із них не вміють методично та грамотно демонструвати прийоми праці та не розуміють, що результативний (дієвий) показ прийомів це вже половина справи. Відбувається це тому, що вони не усвідомлюють того, що продемонструвати вміння – це вже півсправи. Пояснюючи цю думку, необхідно підкреслити, що багато залежить від того, чи вперше учні працюють з даною технікою народно-ужиткового мистецтва. Якщо учні не розуміють, що і як потрібно робити, і починають опановувати техніку методом проб і помилок, то незабаром це увійде в звичку, і вони не будуть сумніватися в своїх навичках. При груповому навчанні вчитель не може приділяти достатньо уваги кожному

учневі на такому важливому етапі, і формування кожного процесу, навички та компетентності відбуватиметься по-своєму та індивідуально.

Тому, щоб подолати це об'єктивне протиріччя колективного навчання, необхідно вже на дуже ранньому етапі процесу навчання домогтися формування у свідомості учнів міцного й ефективного способу дій. Учні порівнюють власні спроби та помилки у своїй майстерності з зображенням-прикладом. Цей образ стає для дітей зразком і еталоном, до якого вони прагнуть. І все це забезпечує аргументований і грамотний вияв трудових навичок.

Засоби наочності дають учням точні та конкретні приклади трудової поведінки, які вони можуть наслідувати та порівнювати зі своєю поведінкою. Від правильного методу демонстрації багато в чому залежить ефективність демонстрації. Рекомендації щодо цього такі:

- розказати учням, що вони спостерігатимуть і з якою метою;
- організувати спостереження так, щоб усі учні могли добре розглянути об'єкт, що демонструється;
- дозволяти учням розпізнавати об'єкт за допомогою різних органів чуття, а не лише зору;
- стежити за тим, щоб найважливіші ознаки предмета справляли на учнів найсильніше враження;
- демонструвати зразки робіт, інструментів, обладнання тощо, бажано виготовлені на спеціальній тематичній дошці.

Під час використання засобів наочності в навчанні на уроках технологій необхідно дотримуватись кількох умов:

- наочність має відповідати віку учнів. Наочність слід використовувати помірковано і проявляти її поступово, лише у відповідні моменти уроку;
- при показі ілюстрацій слід чітко виділяти головні та важливі деталі;
- пояснення, які даються під час демонстрації засобів наочності, мають бути детально продуманими;

- наочний матеріал, що демонструється, має бути точно узгоджений зі змістом матеріалу;
- до пошуку необхідної інформації з використанням засобів наочності необхідно залучати самих учнів;
- засобів наочності повинні бути використані в повній мірі.

При проведенні демонстрацій слід звернути увагу на наступні моменти:

1 Демонстрація прийомів повинна починатися і закінчуватися разом, у нормальному робочому темпі, враховуючи те, що учні сприймуть інформацію в результаті демонстрації і згодом зможуть виконувати трудову дію.

2 «Педагогічне розділення» трудової дії, розділення техніки на складові частини.

3 Уповільнення теми, зупинка на характерних моментах, показ окремих рухів тощо – все це має навчальну мету, забезпечити чітко і зрозуміле пояснення учнями способу виконання прийому.

4 Звернути особливу увагу на показ найбільш часто помилкових прийомів та їх елементів (багаторазова демонстрація рухових елементів, орієнтовна демонстрація перцептивного контролю, більш детальні пояснення). Демонструючи засоби наочності, учитель подумки ставить себе на місце учня, бачить себе очима учня, розуміє, що учневі це важко сприйняти, і намагається показати це чітко, образно і доступно.

5 Якість демонстрації засобів наочності залежить від вибору місця демонстрації, освітлення, положення учнів в робочій зоні майстра тощо.

6 Ефективність демонстрації підвищується, якщо її поєднувати демонстрацією засобів наочності із детальним поясненням всіх етапів.

7 Якщо у вчителя під рукою є інструкційна картка для засвоєння завдання або частини завдання, вчитель повинен спочатку ознайомитися з рекомендаціями щодо виконання певної «Техніки народно-ужиткового мистецтва», описаного в картці, а потім продемонструвати відповідний

навик. Це пов'язано з тим, що в процесі зорового сприйняття техніки учень розуміє його словесний опис.

8 У демонстраційному методі заслуговує на увагу поєднання засобів наочності зі словами вчителя.

9 Поєднання руху і слова не тільки допомагає вчителю чітко і точно донести до учня суть демонстрованого прийому, а й сприяє якісному сприйняттю і засвоєнню матеріалу учнем. У зв'язку з цим, коли учні намагаються виконати прийом наведений в засобі наочності, їх слід заохочувати розповідати, що вони роблять і як вони це роблять. Таким чином учні можуть керувати собою та контролювати власні дії.

Застосування засобів наочності має особливий ефект, якщо вони супроводжуються наочними прикладами демонстрації вчителем.

Отже, використання засобів наочності на уроках технологій не лише спрощує процес навчання, а й стимулює творчість учнів, сприяє розвитку уваги, уваги та конструкторських здібностей. Інтеграція традиційних і сучасних методів дозволяє гармонійно розвивати ключові компетентності учнів.

2.3 Хід та результати дослідження

Дослідження є важливим засобом аналізу та вирішення актуальних питань у різних сферах життя. Воно не тільки дає нові знання, але й дозволяє оцінити їх вплив на практичну діяльність та відкриває перспективи для подальшого розвитку. Перебіг та результати дослідження є ключовими не лише для розуміння ефективності використаних методів, але й для демонстрації висновків, які можуть стати основою для впровадження змін або нових підходів. У цьому параграфі детально описано етапи дослідження, його результати та їхнє значення для досягнення поставлених цілей.

На початку дослідження було проведено анкетування серед учнів 10–11 класів. Результати анкетування наведені на рисунках 2.3–2.11.

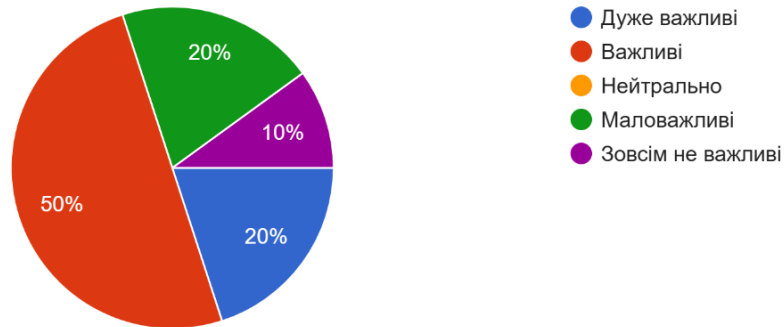

Рисунок 2.3 – Ступінь важливості засобів наочності для розуміння матеріалу

Таким чином, варто зазначити, що 20% опитаних вважає представлені засоби наочності дуже важливими, 50% опитаних вважають їх просто важливими, ніхто не вибрав нейтрально, проте 20% вважає мало важливими, і лише 10% вважають що засоби наочності не важливі на уроках технологій (див. рисунок 2.3).

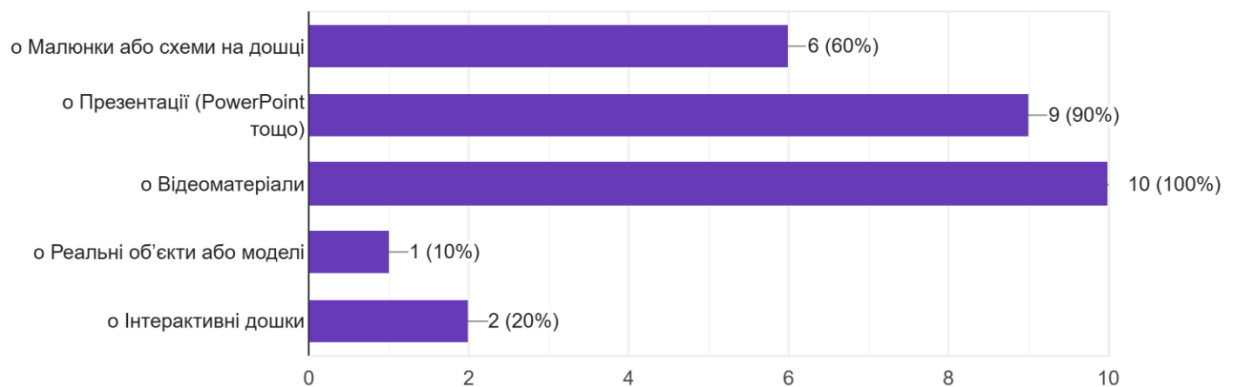

Рисунок 2.4 – Засоби наочності, які найчастіше використовують на уроках

З вище наведеного графіку (див. рисунок 2.4) можемо зробити висновок, що найважливішим засобом наочності на сьогоднішній день є мультимедійні засоби, а саме відеоматеріали 100% і презентації 90%. Не відстали від них малюнки або схеми на дошці, які мають 60%, а от реальні

об'єкти та моделі мають лише 10% інтерактивні дошки на 10% більше, що загалом має 20%.

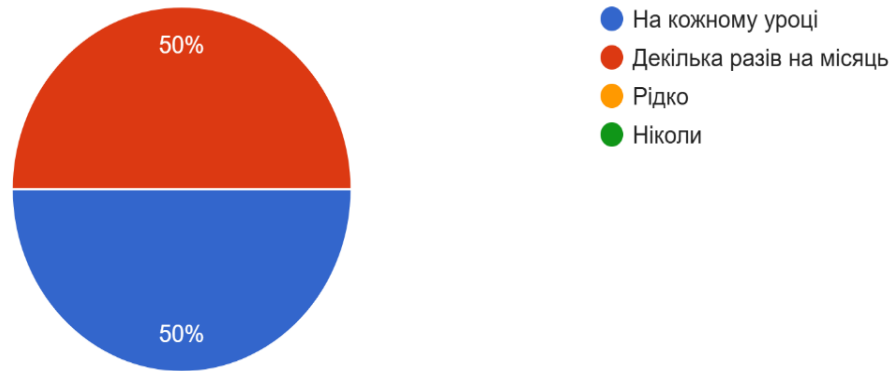

Рисунок 2.5 – Часто вчитель використовує засоби наочності на уроках

Відповідно до наданих відповідей (див. рисунок 2.5) можемо зробити висновок, що засоби наочності використовуються не достатньо так як за відсотками на діаграмі дорівнює 50% на кожному уроці та 50% декілька разів на місяць.

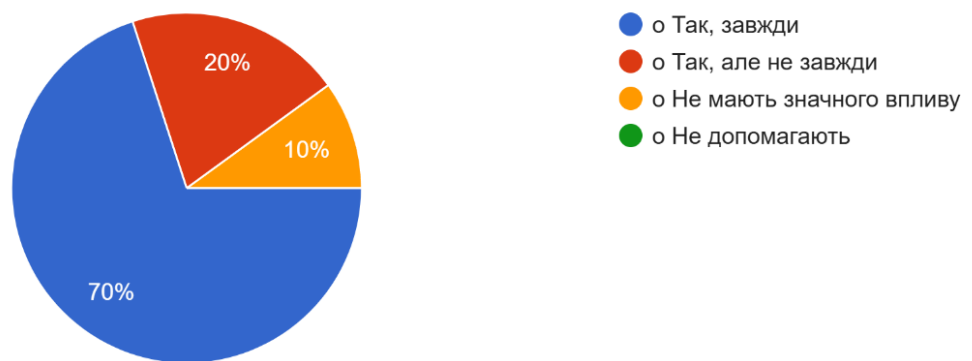

Рисунок 2.6 – Чи допомагають засоби наочності краще розуміти складні теми

Із вище наведеної діаграми (див. рисунок 2.6) можемо зробити висновок, що немає таких учнів яким засоби наочності не допомогли б. Також можемо зазначити, що 70 % опитаних засоби наочності допомагають завжди, деяким учням допомагає, але не завжди що складає 20%. Та є учні,

яким засоби наочності не мають значного впливу, що складає 10%.

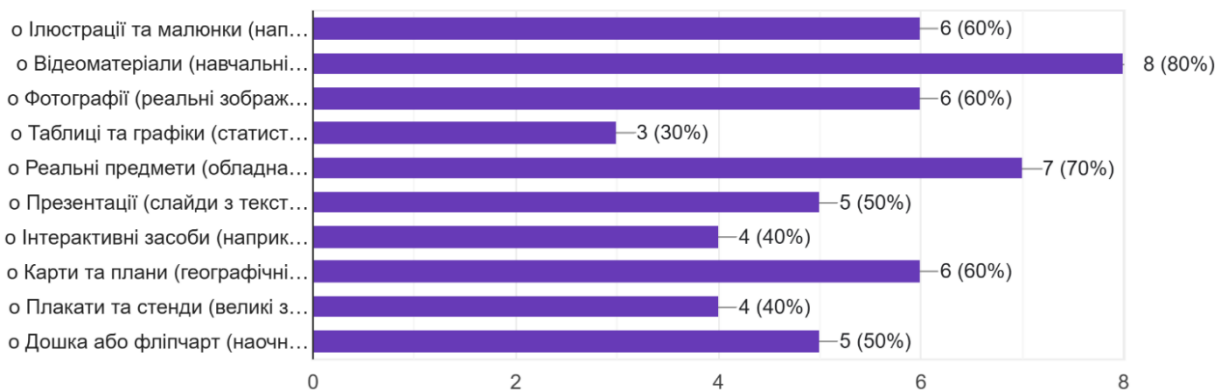

Рисунок 2.7 – Тип засобів наочності, який є найбільш ефективним для навчання на думку учнів

З вище наведеного графіку (див. рисунок 2.7) можемо зробити висновок, що за твердженням респондентів найбільш ефективним засобом наочності на сьогоднішній день є мультимедійні, а саме відеоматеріали.

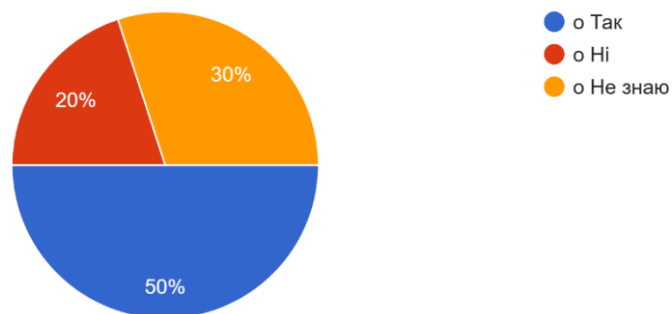

Рисунок 2.8 – Актуальність використання сучасних цифрових засобів на уроках

Із вище наведеної діаграми (див. рисунок 2.8) можемо зробити висновок, що цифрові засоби є бажаним засобом наочності на уроці, так як 50% учнів дали відповідь «так», лише 20% вибрали «ні», та всього 30% відповіли нейтрально, вибравши відповідь «не знаю»

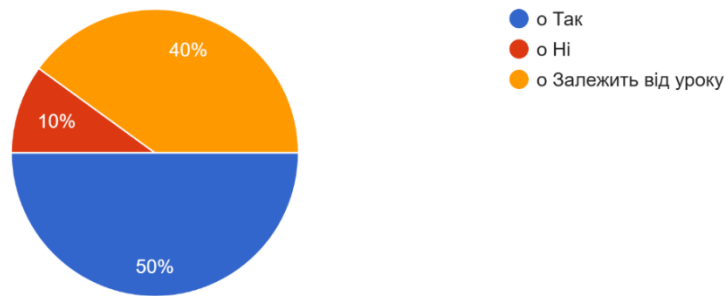

Рисунок 2.9 – Чи вважають учні, що використання засобів наочності робить урок цікавішим

Відповідно до наданих відповідей (див. рисунок 2.9) можемо зробити висновок, що засоби наочності здатні зацікавити учнів для вивчення певної теми хоч думки учнів розділились, але 50% відповіло так, всього 10% ні, решта учні мають що залежить від уроку що складає 40%.

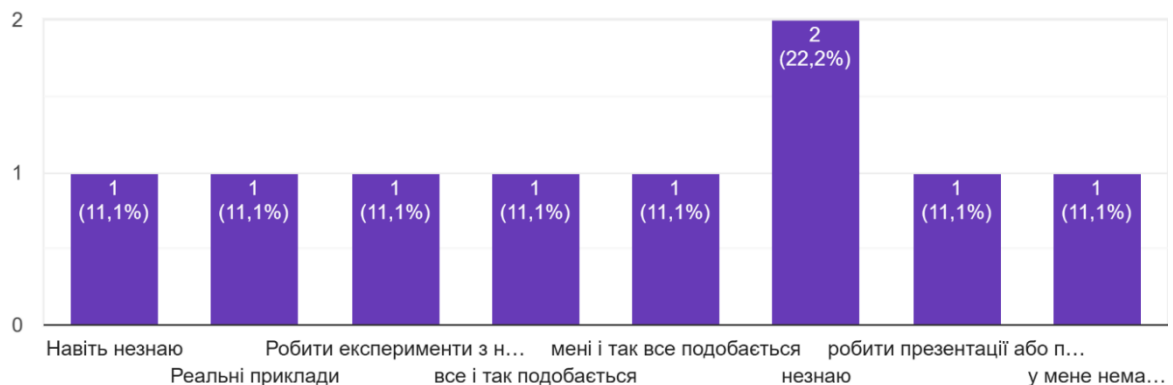

Рисунок 2.10 – Поради учнів щодо підвищення якості засобів наочності, що використовуються на уроках

Відповідно до наданих відповідей (див. рисунок 2.10) можемо зробити висновок, що учні надають перевагу використанням презентацій, реальних зразків виробів або їх ілюстрацій.

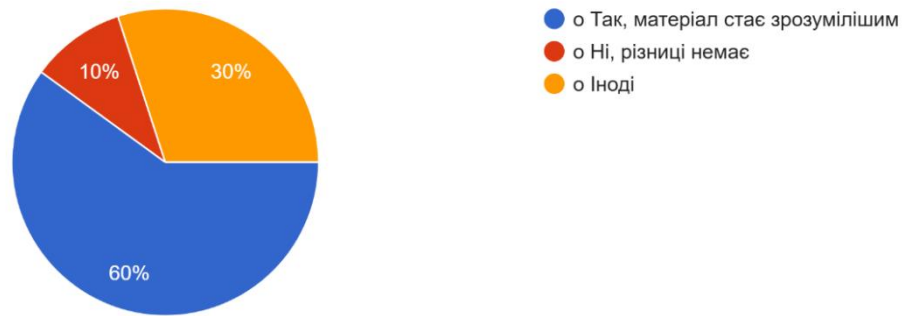

Рисунок 2.11 – Яку різницю відчують у своєму розумінні матеріалу на уроках із використанням засобів наочності і порівняно без них

З вище наведеної діаграми (див. рисунок 2.11) видно, що 60% учнів краще розуміють навчальний матеріал при використанні засобів наочності, проте 30% вважають, що іноді, іншим 10% учням не має різниці на уроці.

Також було здійснено перевірку розробленого комплекту засобів наочності методом експертного оцінювання. Така перевірка передбачає оцінку за наступними показниками:

- 1 Зміст: відповідність програми та модулів матеріалам.
- 2 Якість засобів наочності: простота використання, естетичний вигляд та технічна доступність.
- 3 Практична значущість: чи сприяє набуттю учнями практичних навичок.
- 4 Інтерактивність: здатність активно залучати учнів до роботи з матеріалами.
- 5 Зрозумілість: здатність забезпечити учням добре розуміння змісту матеріалу.
- 6 Доступність: відповідність комплекту віковим особливостям учнів.

На основі вище наведених показників було укладено лист оцінювання розробленого комплекту засобів наочності, зразок якого наведено у додатку А.

Кожен показник оцінюється за п'ятибальною шкалою, а підсумкова

оцінка виводиться як середнє арифметичне.

У оцінюванні взяли участь 5 вчителів технологій, які викладають у 10–11 класах. Результати перевірки комплекту наведено на рисунку 2.12. Респонденти проаналізували комплект відповідно до підготовлених листів оцінювання, результати виявилися такими:

- показник «Зміст» отримав середній бал 4,7: комплект повністю відповідає навчальній програмі;
- показник «Якість засобів наочності» отримав середній бал 4,0: було відзначено необхідність вдосконалення деяких інструкційних карток;
- показник «Практична значущість» отримав середній бал 4,6: матеріали сприяють набуттю практичних навичок;
- показник «Інтерактивність» отримав середній бал 4,5: експерти відзначили ефективність презентацій;
- показник «Зрозумілість» отримав середній бал 4,3: комплект здатний забезпечити учням добре розуміння матеріалу;
- показник «Доступність» отримав середній бал 4,4: комплект відповідає віковим особливостям учнів.

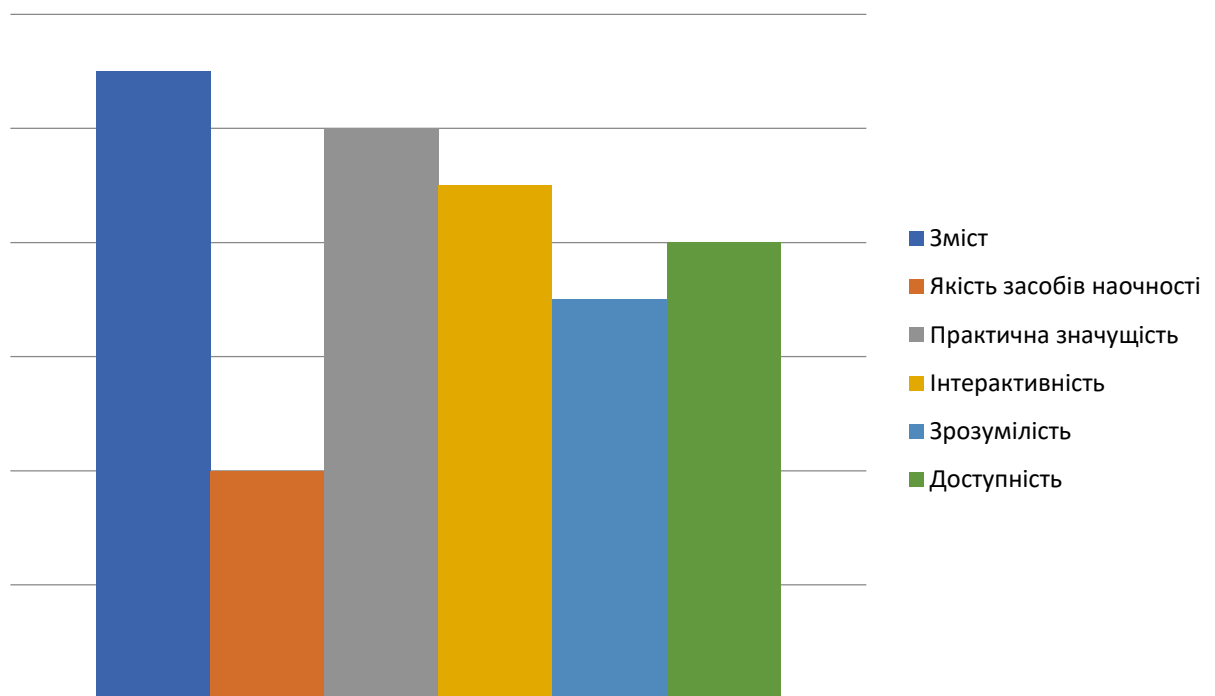

Рисунок 2.12 – Результати перевірки комплекту

Отже, результати дослідження підтверджують ефективність розробленого комплекту засобів наочності під час викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Розроблений комплект забезпечує якість освітнього процесу, активізує увагу учнів та сприяє формуванню практичних навичок, сприяє розумовому розвитку учнів, допомагає виявити зв'язок між науковими знаннями і життєвою практикою, полегшує процес засвоєння знань, стимулює інтерес до них (розвиває мотиваційну сферу учнів), допомагає сприймати об'єкт у розмаїтті його виявів і зв'язків. За результатами експертного оцінювання комплект рекомендовано до впровадження у освітній процес.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів наукового дослідження дозволило зробити певні висновки в рамках кваліфікаційної роботи. Дослідження охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти використання наочних засобів у навчальному процесі. Завдяки комплексному підходу до вирішення поставлених завдань було досягнуто основної мети дослідження. В результаті виконання дослідження було отримано результати, викладені нижче.

Встановлено, що значення наочності як фундаментального принципу освітнього процесу важко переоцінити, особливо в контексті сучасних педагогічних викликів та технологічних можливостей. Використання різноманітних засобів наочності, від традиційних до інноваційних цифрових інструментів, створює потужне підґрунтя для ефективного засвоєння знань та формування ключових компетентностей учнів. Інтеграція мультимедійних технологій, віртуальної та доповненої реальності відкриває нові горизонти для реалізації принципу наочності, дозволяючи створювати динамічне та інтерактивне освітнє середовище. Особлива цінність наочності полягає у її здатності активізувати пізнавальну діяльність учнів через залучення різних каналів сприйняття, стимулювання творчого мислення та забезпечення емоційної залученості до навчального процесу.

Проаналізовано сутність та значення засобів наочності в освітньому процесі. На підставі проведеного аналізу наукових джерел розкрито сутність та значення наочності в освітньому процесі. З'ясовано, що значення наочності як основного принципу освітнього процесу важко переоцінити, особливо в умовах сучасних педагогічних викликів. Використання різноманітних засобів наочності, від традиційних до цифрових, сприяє ефективному засвоєнню знань і формуванню ключових компетентностей учнів.

Встановлено, що засоби наочності є важливим елементом освітнього процесу, оскільки допомагають підвищити інтерес учнів до навчання, активізують пізнавальну діяльність та сприяють розвитку візуально-просторового мислення. Також засоби наочності є універсальними матеріалами, оскільки за своєю природою вони можуть мати як матеріальну, так і цифрову форму. Засоби наочності можна поділити на предметні (реальні об'єкти), графічні (схеми, таблиці) та динамічні (відео, анімація), залежно від мети уроку та змісту матеріалу.

Визначено види засобів наочності та охарактеризовано їх. Використання засобів наочності формує метафоричні уявлення і поняття, необхідні для розуміння зв'язків і залежностей, відповідно до основних принципів дидактики. Схеми візуалізації сприяють розвитку та вдосконаленню вміння працювати з просторовими образами, аналізувати об'єкти та їх зображення, порівнювати їх між собою та виявляти спільні конструктивні особливості.

Розроблено комплект засобів наочності для уроків технологій під час викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» та експериментально перевірено його. Результати дослідження підтвердили обґрунтованість обраної теми та довели актуальність подальших розвідок з цієї проблематики. Узагальнені висновки та рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності вчителів та враховані при плануванні освітнього процесу. За результатами дослідження нами було визначено, що використання наочності полегшує розпізнавання та засвоєння навчального матеріалу. Особливо це стосується викладання тем навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», де складні поняття можна проілюструвати за допомогою схем, таблиць та інших засобів наочності.

Сформульовано методичні рекомендації щодо застосування засобів наочності на уроках технологій під час викладання навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Також були розроблені практичні рекомендації для вчителів щодо підготовки та адаптації засобів

наочності відповідно до типу уроку (наприклад, уроки, на яких вивчається новий матеріал, уроки, на яких відбувається закріплення).

Аналіз результатів педагогічних наукових досліджень показав, що використання засобів наочності підвищує рівень мотивації учнів, полегшує засвоєння нового матеріалу та сприяє розвитку критичного мислення. Використання динамічних засобів наочності дозволяє учням відтворювати складні процеси та явища, які неможливо спостерігати безпосередньо. В результаті учні мають можливість краще зрозуміти і краще запам'ятати матеріал.

Використання засобів наочності сприяє розумовому розвитку учнів, допомагає виявити зв'язок між науковими знаннями і життєвою практикою, полегшує процес засвоєння знань, стимулює інтерес до них (розвиває мотиваційну сферу учнів), допомагає сприймати об'єкт у розмаїтті його виявів і зв'язків. Отже, використання різних засобів наочності із урахуванням вікових особливостей учнів, специфіки навчального матеріалу і етапу засвоєння знань, дозволяє покращити якість навчання.

Отже, усі завдання, поставлені на початку кваліфікаційної роботи, виконані, мета досягнута.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Підручник для студентів онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу:https://stud.com.ua/38890/psihologiya/vidi_naochnih_zasobiv_navchannya (дата звернення 22.10.2024).
- 2 Методика викладання соціології та суспільствознавчих дисциплін : навч. посібник / С. С. Яремчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – с. 30.
- 3 Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав. Київ. – 352 с.
- 4 Петрук О. Особливості сучасних молодших школярів: орієнтири для навчальної взаємодії / О. Петрук // Український Педагогічний журнал. – 2024. – № 1. – С. 132–140.
- 5 Гладка Д. А. Психологічні особливості мислення дітей молодшого шкільного віку. Інсайт психологічні виміри суспільства : матер. міжнар. конф. / ред. кол. : І. С. Попович, С. І. Бабатіна, І. Р. Крупник та ін. – Херсон: ВД «Гельветика», 2019. – Вип. 1 (16). – С. 81–83.
- 6 Височан Л. М. Педагогічні умови підвищення ефективності навчання засобами наочності на уроках природознавства у початковій школі / Л. М. Височан // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. – Педагогічні науки, 2017. – Вип. 76 (1). – С. 82–85.
- 7 Вульчин М., Пикулицька З., Деркач Ю. Використання засобів наочності у процесі інтегрованого навчання на уроках у початковій школі / М. Вульчин, З. Пикулицька, Ю. Деркач // Молодий вчений. – 2019. – № 6 (70). – С. 76–80.
- 8 Мулеса П. Засоби віртуальної наочності як інструмент навчання для сучасного вчителя / П. Мулеса // Освіта. Інноватика. Практика, 2022. – Т. 10. – № 5. – С. 11–18.

9 Дяченко М. О. Наочність – важлива умова ефективного уроку. Центр Прогресивної Освіти «Генезум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://genezum.org/library/naochnist--vajlyva-umova-efektyvnogo-uroku> (дата звернення 18.11.2024).

10 Шелестова Л. В. Змішане навчання у початковій школі : методичні рекомендації / Л. В. Шелестова. – Київ: «Фенікс», 2021. – 48 с.

11 Остапйовська І. І., Побережний П. Р. Використання наочних методів навчання на уроках інформатики в початкових класах / І. І. Остапйовська, П. Р. Побережний // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Серія: Педагогічні науки, 2018. – № 2. – С. 35–40.

12 Ліпчевська І. Л. Засоби наочності у початковій освіті: аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій / І. Л. Ліпчевська // Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи : матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф. – Запоріжжя, 2020. – С. 12–18.

13 Волкова Н. П. Педагогіка: посібник, 2-ге видання, перероблене, доповнене / Н. П. Волкова. – К.: Академія. – 616 с.

14 Дворецька А. І. Активізація пізнавальної діяльності учнів початкових класів у НУШ через впровадження інтерактивних технологій: методи та результати. Національна освітня платформа «Всеосвіта». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/ctattia-aktyvizatsiia-piznavalnoi-diialnosti-uchniv-pochatkovykh-klasiv-u-nush-cherez-vprovadzhennia-interaktyvnykh-tekhnologii-metody-ta-rezultaty-858784.html> (дата звернення 12.11.2024).

15 Стаття: теорія та методика навчання (з галузей знань) обґрунтування використання наочності в освітньому процесі початкової школи // Justification of the use of visibility in the educational process of the primary school [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/58/part_1/14.pdf (дата звернення 18.11.2024).

16 Беседін Б. Б., Бондар Д. С. Використання засобів наочності на уроках математики / Б. Б. Беседін, Д. С. Бондар // Збірник наукових праць фізико-математичного факультету ДДПУ, 2023. – Вип. 13. – С. 99–103.

17 Кисла О. Ф., Довбиш А. О. Обґрунтування використання наочності в освітньому процесі початкової школи / О. Ф. Кисла, А. О. Довбиш // Інноваційна педагогіка, 2023. – Вип. 58. – Т. 1. – С. 73–76.

18 Мирошніченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності (для спеціальності – Історія): навч. посіб / В. О. Мирошніченко. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 296 с.

19 Принцип наочності в процесі навчання. Загальна характеристика засобів наочності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/0010eh-61ea.doc.html> (дата звернення 11.11.2024)

20 Яремчук С. С. Методика викладання соціології та суспільствознавчих дисциплін: навч. посіб. / С. С. Яремчук // Чернівецький національний університет [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/9738130/page:30/> (дата звернення 9.11.2024).

21 Наочні методи навчання: показ, ілюстрування і демонстрування. 11.3 Традиційні методи навчання [Електронний ресурс] / Ягупов В.В. – Режим доступу: https://eduknigi.com/ped_view.php?id=190 (дата звернення 12.10.2024).

22 Підручники для студентів онлайн: Психологія і Педагогіка: Навч. Посібник: Методи і форми організації навчальної діяльності учнів: Наочні методи [Електронний ресурс] / Підкасистий П. І.– 2015.– Режим доступу: https://stud.com.ua/38882/psihologiya/naochni_metodi (дата звернення 13.10.2024).

23 Коменський Я. А. «Велика дидактика»/ Пер. з лат. – Київ: Освіта, 1984. – 240 с.

- 24 Дідро Д. Філософські погляди та педагогічні ідеї / Д. Дідро – 1981. – 192 с.
- 25 Словник педагогічних термінів / За. ред. В. Г. Кремень. – Київ: Академія, 2005. – 350 с.
- 26 Основи сучасної педагогіки / За. ред. О. І. Ляшенко. – Київ: Видавничий дім «Освіта», 2010. – 280 с.
- 27 Сучасна педагогіка: теорія та практика / Авторський колектив. – Львів: Світ, 2012. – 400 с.
- 28 Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373 с.
- 29 Підручники для вузів онлайн: Педагогіка [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1898011034985/pedagogika/naochni_metodi_navchannya (дата звернення 23.11.2024).
- 30 Термінологічний словник з курсу «Педагогіка»: Навчально-методичний посібник / Упорядники В. І. Староста, В. О. Штефуца, Г. М. Шикітка; за ред. В. І. Старости. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. – 144 с.
- 31 Хренова В. В. Нетрадиційні техніки художньої обробки матеріалів з практикумом : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 «Середня освіта», за предметними спеціальностями 014.09 «Інформатика» і 014.10 «Трудове навчання та технології» / В. В. Хренова [Електронне видання]. – Хмельницький : ХНУ, 2023. – 184 с.

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

КОМПЛЕКТ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ДЛЯ УРОКІВ ТЕХНОЛОГІЙ У
СТАРШИХ КЛАСАХ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ
«ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»

Рисунок А. 1 – Картина у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 2 – Картина у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 3 – Картина у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 4 – Листівка у техніці
«Айріс фолдинг»

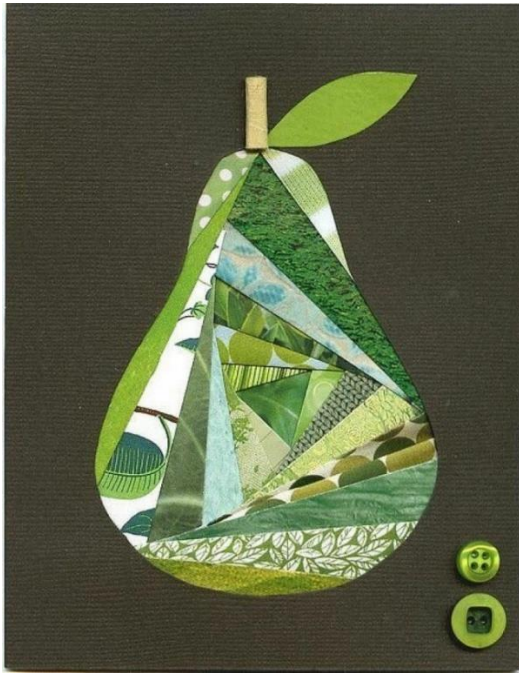

Рисунок А. 6 – Листівка у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 7 – Листівка у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 8 – Листівка у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 9 – Листівка у техніці
«Айріс фолдинг»

Рисунок А. 10 – Картина у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 11 – Картина у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 12 – Листівка у техніці
«Ізонитка»

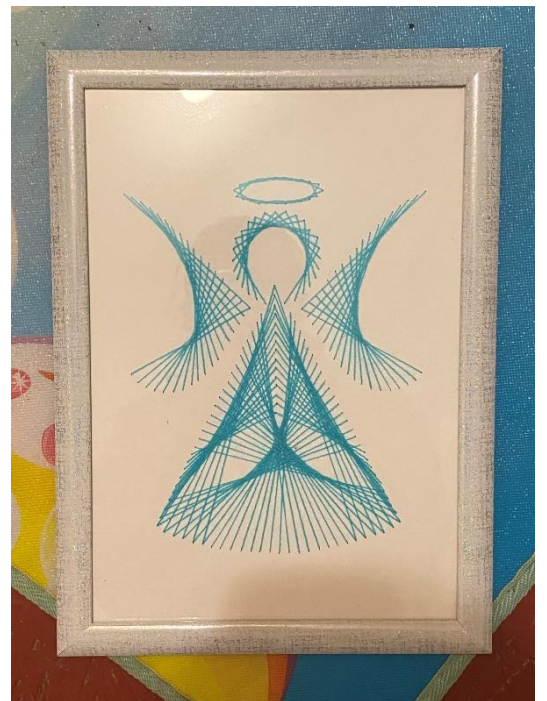

Рисунок А. 13 – Картина у техніці
«Ізонитка»

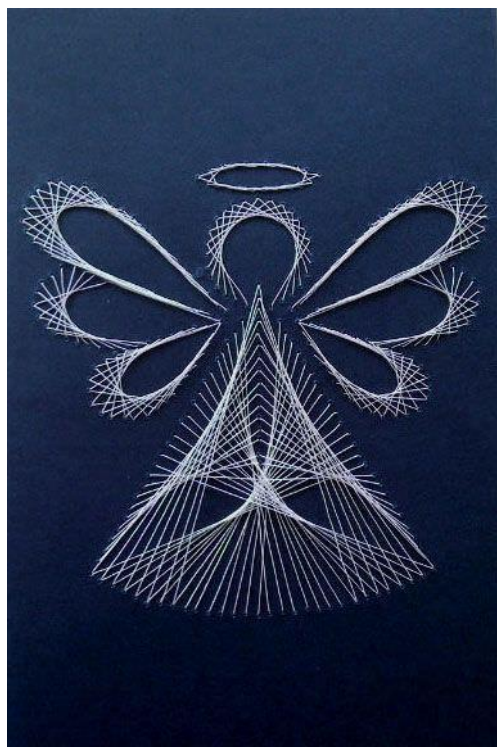

Рисунок А. 14 – Листівка у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 15 – Картина у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 16 – Картина у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 17 – Листівка у техніці
«Ізонитка»

Рисунок А. 18 – Картина у техніці
«Квілінг»

Рисунок А. 19 – Картина у техніці
«Квілінг»

Рисунок А. 20 – Картина у техніці
«Квілінг»

Рисунок А. 21 – Картина у техніці
«Квілінг»

Рисунок А. 22 – Картина у техніці
«Розпис по склу»

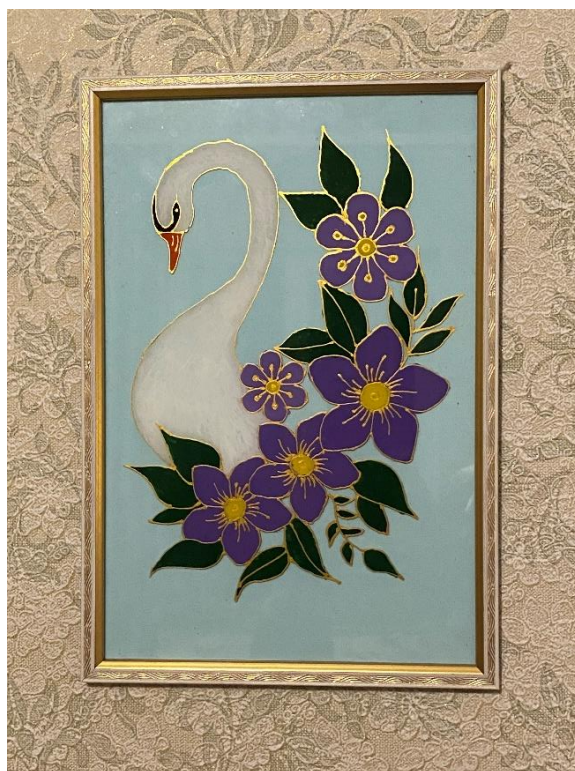

Рисунок А. 23 – Картина у техніці
«Розпис по склу»

Рисунок А. 24 – Картина у техніці
«Розпис по склу»

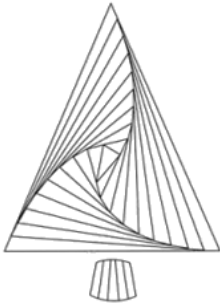
Рисунок А. 25 – Картина у техніці
«Розпис по склу»

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА

до практичного заняття на тему

«Виготовлення листівки у техніці «Айріс фолдінг»»

(за джерелом [31])

		<p>Матеріали та інструменти, пристрої: цупкий картон для творчості, кольоровий папір (три відтінки зеленого, три відтінки коричневого) чи атласні стрічки відповідних кольорів шириною 3 см., клей-олівець чи скотч (малярний, канцелярський), клей «Титан», пензлик, шпажки, декоративна тасьма різної фактури та ширини, фетр зелений, стрази, папір А4 формату, клейовий пістолет з клеєм, ножиці, канцелярський ніж, лінійка, олівець, копіювальний папір, гумовий килимок, канцелярські скріпки.</p>	<p>Час виготовлення 160 хв.</p>	
№ з/п	Найменування неподільної операції	Графічне зображення	Технічні умови виконання	Інструменти та пристосування
1	2	3	4	5
1	Побудувати шаблон		<p>Шаблон будується на основі трикутника з основою 14см. і заввишки 16см. Крок – 1см. Ці розміри можуть бути змінені відповідно до творчого задуму та розмірів об'єкта праці.</p>	Лінійка, олівець.

2	Заготовити смужки для крони ялинки		<p>Наріжте смужки паперу трьох кольорів. Ширина смужки повинна бути в два рази більше, ніж крок, плюс припуск 0,8см. Для нашого кроку ширина смужки виходить 2,8-3,0см. Найперші смужки</p>	Лінійка, олівець, ножиці.
			<p>повинні бути трохи ширше, так як вони закривають зовнішні контури ялинки. Для крони потрібно 9 смуг трьох відтінків зеленого. Зігнути смужки навпіл та зафіксувати їх у такому вигляді.</p>	
3	Заготовити смужки для стовбура		<p>Вирізати п'ять смужок для стовбура різних відтінків розміром 3,5x2,0см. Скласти їх навпіл.</p>	Лінійка, олівець, ножиці.

4	Заготовити основу листівки з картону		<p>Перевести обриси ялинки використовуючи копіювальний папір та шаблон (Додаток до практичної роботи №1), з виворітного боку, рівномірно натискаючи на олівець. Вирізати ялинку та стовбур канцелярським ножом чітко по контурній лінії, попередньо підклавши під картон гумовий килимок.</p>	Олівець, канцелярський ніж, гумовий килимок.
5	Зафіксувати айрісшаблон на основі		<p>Використовуючи канцелярські скріпки, розмістивши айрісшаблон з лицьового боку листівки, і сумістивши його з отвором. Схема розташування елементів повинна бути з виворітного боку листівки.</p>	Канцелярські скріпки.

6	Зафіксувати смужки виконуючи стовбур ялинки		<p>Трохи змасти клеємолівцем ділянку картону навколо прорізу з правого боку. Приклеїти першу смужку. Лінія згину на смужці повинна розташуватися уздовж лінії на шаблоні. Щоб приклеїти другу смужку, можна змастити клеєм картон зверху, знизу і попередню смужку. Щоб смужки не розкривалися, їх можна трохи проклеїти в деяких місцях. Замість клею можна використовувати попередньо нарізаний маленькими смужками малярний (чи канцелярський) скотч, яким закріплюють смужки по краях.</p>	Ножиці (у разі а якщо смужки фіксуються не клеєм, скотчем).
7	Зафіксувати смужки виконуючи крону ялинки			Ножиці.

			<p>Починаючи з найдовшої і ширшої смужки одного з відтінків. Попередньо відмірявши необхідну довжину та відрізавши зайве. Лінія згину повинна розташуватися уздовж першої лінії айріс-шаблону. Зафіксувати клеєм або скотчем. За годинниковою стрілкою, змінюючи відтінки приклеїти всі решта смужок. Трикутник що залишився в кінці заклейте прямокутною смужкою (не складеною навпіл).</p>	
8	Заклеїти виворітній бік листівки фетром		<p>Вирізати фетр за розмірами листівки. Попередньо рівномірно, тонким шаром нанести клей «Титан» на виворітній бік листівки.</p>	<p>Ножиці, лінійка, олівець, пензлик.</p>
9	Прикрасити листівку декоративними елементами		<p>Відповідно до творчого задуму, відмірявши та відрізавши декоративну тасьму потрібної довжини. Зафіксувати тасьму та намистини за допомогою клею «Титан» чи клейового пістолету.</p>	<p>Ножиці, лінійка, олівець, шпатель (для нанесення клею «Титан») чи клейовий пістолет.</p>

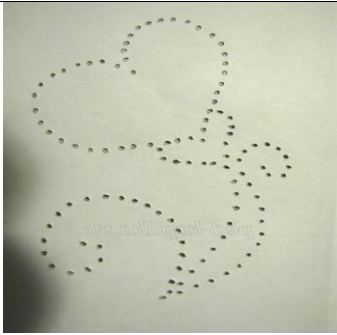

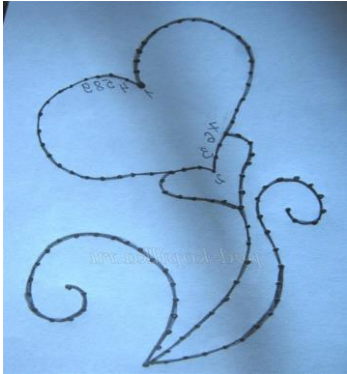
ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА

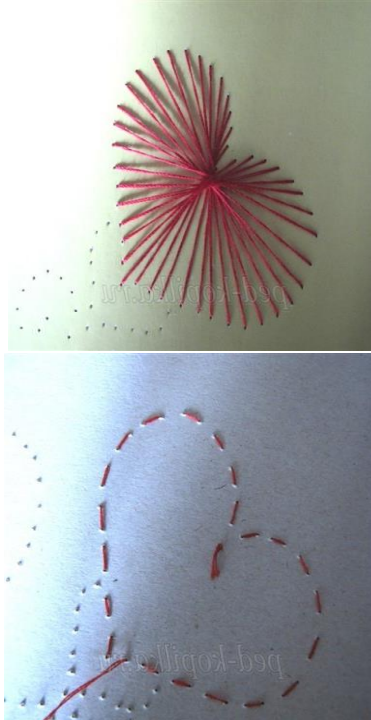
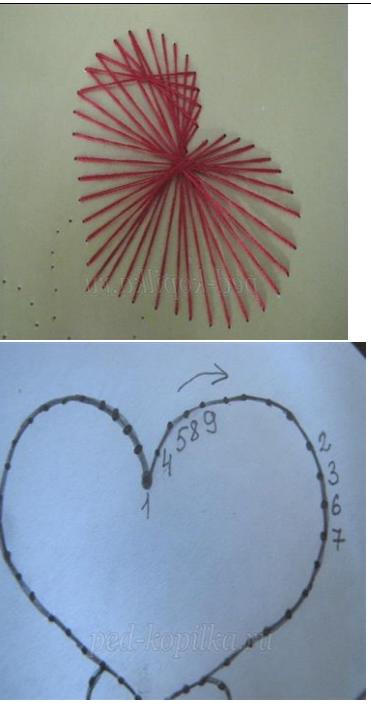
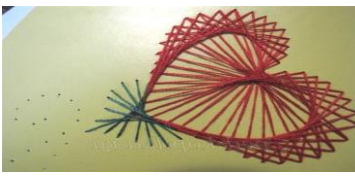
до практичного заняття на тему

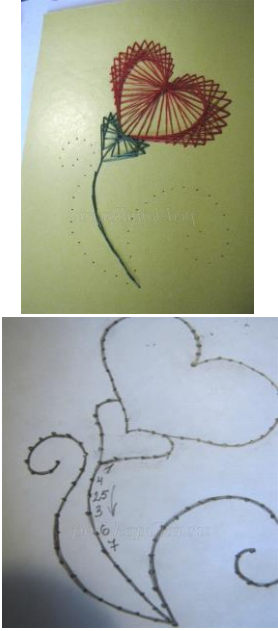
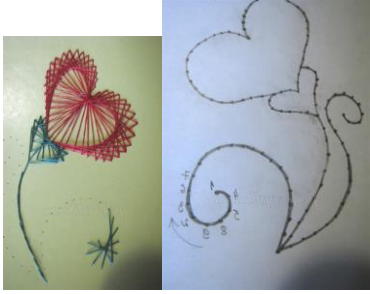
«Листівка у техніці «Ізонитка»»

(за джерелом [31])

		<p>Матеріали та інструменти, пристрої:</p> <ul style="list-style-type: none"> - щільний жовтий картон - яскраво червоні і зелені нитки - голка - ножиці - шило - папір, простий олівець, гумка, канцелярські скріпки, скотч, клей. 			<p>Час ВИГОТОВЛЕННЯ 160 хв.</p>
№ з/п	Найменування неподіль- ної операції	Графічне зображення	Технічні умови виконання	Інструменти та пристосування	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	
1	Підготувати папір та шаблон малюнку		Нанести на аркуш паперу ескіз малюнка і розставити точки через однакові відрізки	Олівець, папір, копіювальний папір	
2	Закріпити аркуш та проколювати його шилом.		Закріпити аркуш до картону-основи з допомогою скріпок. Шилом проколоти отвори по розмітці, поклавши картон на	Папір, картон, скрепки, шило, пінопласт.	

			пінопласт	
3	Вишивання квітки	 	Червоною ниткою вишиваємо квітку. Спочатку вишиваємо за принципом заповнення кола	Підготовлена основа та червона нитка з голкою.

4	Перевірити як за на задньому фоні.		Якщо все зроблено правильно, на лицьовому боці малюнок нагадує зірку, а на виворітньому – повторює контур	Підготовлена основа та червона нитка з голкою.
5	Вишивання дуги.		Вишиваємо на квітці дуги за принципом заповнення дуги червоною ниткою.	Основа, червона нитка та голка.
6	Вишивання чашолистика.		Зеленою ниткою вишиваємо чашолисток. Спочатку вишиваємо за принципом заповнення кола	Основа, зелена нитка та голка.

7	Вишивання дуги на чашолистику.		Вишиваємо дуги на чашолистику зеленою ниткою за принципом заповнення дуги	Основа, зелена нитка та голка.
8	Вишивання стебла.		Зеленою ниткою вишиваємо стебло - стебловим швом.	Основа, зелена нитка та голка.
9	Вишивання листя.		Зеленою ниткою вишиваємо листя за принципом заповнення дуги, починаємо з будь-якого листочка.	Основа, зелена нитка та голка.

10	Оформлення виробу.		Оформити виворітній бік, заклеївши папером. Готову роботу вставити в рамку.	Папір, клей, рамка.
----	--------------------	---	--	---------------------

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА

до практичного заняття на тему

«Декорування банки для кави у техніці «Пейп-арт»»

(за джерелом [31])

		<p>Матеріали та інструменти, пристрої: баночка з кавою, вологі серветки, столові серветки, клей ПВА, малярний скотч, мука, вода, сіль, акрилові фарби на водній основі чорна та срібна, акриловий лак, спонж чи поролонова губка, пензлик для нанесення клею, пензлик для профарбовування поверхні баночки, ножиці, дошка для ліплення, стек, скалка, шпажка, мірна склянка, столова ложка.</p>			<p>Час виготовлення 160 хв.</p>
№ з/п	Найменування неподільної операції	Графічне зображення	Технічні умови виконання	Інструменти та пристосування	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	
1	Знежирити поверхню		Ретельно протерти всю поверхню баночки та кришки вологими серветками.	Вологі серветки	
2	Заклеїти різьбу баночки		Малярним скетчем, обертаючи довкола баночки, слідкуючи за тим, щоб не лишалось відкритої поверхні.	Ножиці	

3	Обклеїти серветками зовнішню поверхню баночки та кришку		Відриваючи невеликі шматки столової серветки прикладаючи їх на поверхню та промащуючи клеєм ПВА за допомогою пензлика.	Пензлик плаский синтетичний
4	Підготувати солоне тісто		1 столова ложка солі розчинити в 50гр. гарячої води. Додати 150гр. пшеничного борошна 2-го сорту і замішати тісто. Після додати 2 столові ложки клею ПВА. Добре все перемішати. Готове тісто можна зберігати в холодильнику.	Столова ложка, мірна склянка
5	Виготовити з солоного тіста елементи декору (чашку на блюдці, зерна кави)		Використовуючи борошно щоб тісто не прилипало до рук. Розкачати тісто скалкою на дощечці для ліплення так, щоб товщина шару дорівнювала 0,7см. та вирізати стеком декор необхідного розміру відповідно до	Стек, дощечка для ліплення, скалка

			творчого задуму.	
6	Зафіксувати та оздобити елементи декору		На повністю висохлу поверхню баночки, розміщуючи відповідно до творчого задуму на попередньо промащену клеєм ПВА поверхню.	Шпажка, пензлик
			За допомогою шпажки нанести візерунок на декоративні елементи, після чого додатково промастити клеєм елементи декору використовуючи пензлик. Залишити висихати.	
7	Нарізати смужки з серветки		Смужки нарізають шириною 1,5 см.	Ножиці

8	Виготовити джгути		<p>Попередньо намочивши пальці у воді, притримуючи смужку однією рукою та скручуючи другою.</p>	
9	Наклеїти джгутики серветки на поверхню баночки та кришки		<p>Попередньо промалювавши на поверхні візерунок або ж довільно, відповідно до творчого задуму. Відміряючи та відрізаючи смужку необхідної довжини, прикладаючи до поверхні та промащуючи клеєм за допомогою пензлика. Шпажкою</p>	Пензлик, шпажка, ножиці
			<p>підправляючи джгутики щоб візерунок виглядав акуратно.</p>	

10	Пофарбувати баночку та кришку		<p>Після повного висихання, акриловою чорною фарбою, спочатку епонжем чи губкою, наносячи на нього фарбу. Після висихання перевірити якість фарбування та ретельно профарбувати не профарбовані місця біля джгутиків пензликом.</p>	Спонж або поролонова губка, пензлик
11	Затонувати поверхню баночки та кришки		<p>Після повного висихання попереднього шару фарби, наносячи срібну фарбу тонким шаром на губку і ледь торкаючись нею поверхні виробу затонувати до ефекту металевої поверхні.</p>	Спонж або поролонова губка, пензлик
12	Полакувати виріб		<p>Після повного висихання, пензликом, рівномірно наносячи лак.</p>	Пензлик

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Поняття про декоративно-ужиткове мистецтво. Історія технік і технологій декоративно-ужиткового мистецтва.

Підготувала: Антонюк Анастасія

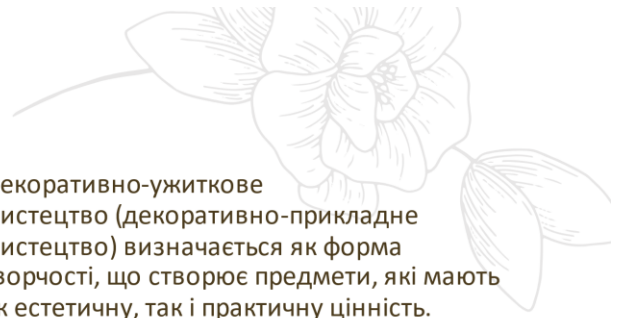

Декоративно-ужиткове мистецтво

Декоративно-ужиткове мистецтво є важливою складовою культурної спадщини, що поєднує естетичні та практичні аспекти. Це мистецтво охоплює різноманітні техніки і технології, які розвивалися протягом тисячоліть, від доісторичних часів до сучасності.

Поняття декоративно- ужиткового мистецтва

- Декоративно-ужиткове мистецтво (декоративно-прикладне мистецтво) визначається як форма творчості, що створює предмети, які мають як естетичну, так і практичну цінність. Основна мета цього мистецтва полягає в прикрашанні повсякденного життя людей через створення красивих і функціональних речей. Вироби можуть включати меблі, одяг, посуд, прикраси та інші предмети побуту

3

Історія технік і технологій

Ранні етапи

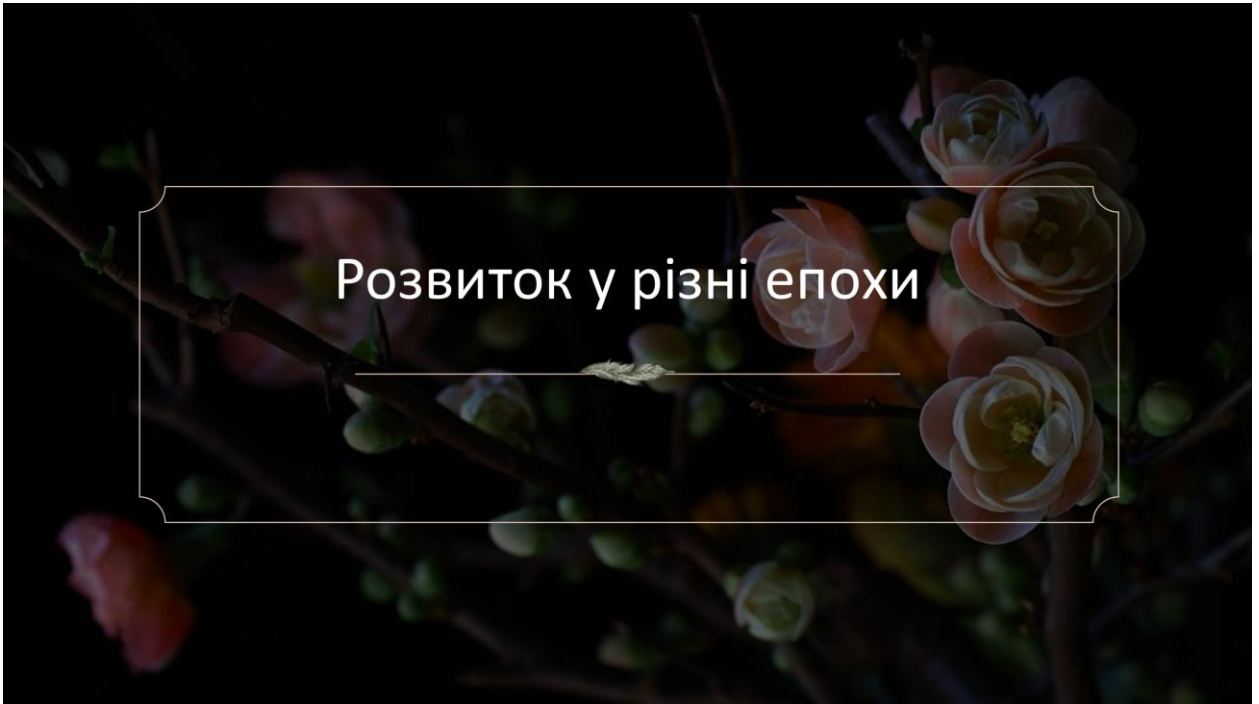
Техніки декоративно-ужиткового мистецтва виникли ще в доісторичні часи, коли люди почали удосконалювати свої знаряддя праці та майстерність виготовлення предметів. З розвитком цивілізацій з'явилися нові матеріали та технології, що дозволили створювати більш складні та художньо виражені вироби

Класифікація технік

Декоративно-ужиткове мистецтво класифікується за кількома критеріями:

1. Матеріали: природні (дерево, глина, камінь) та штучні (метали, скло, текстиль).
2. Техніка виконання: вишивка, ткацтво, гончарство, різьблення тощо.
3. Функціональне призначення: меблі, одяг, посуд, прикраси

Розвиток у різні епохи

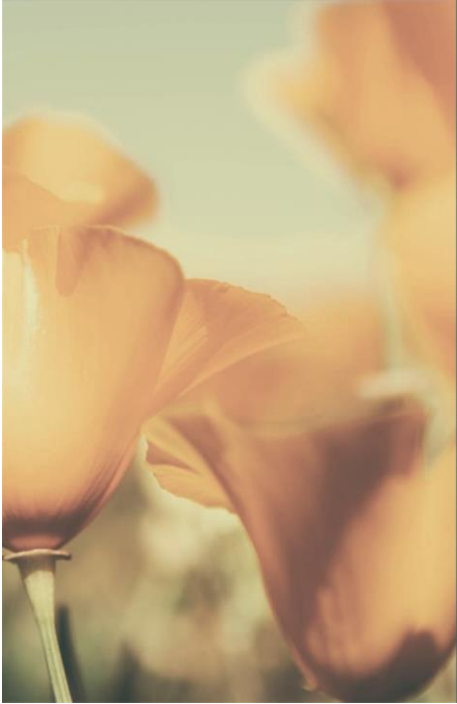
Протягом історії декоративно-ужиткове мистецтво зазнавало змін під впливом культурних і технологічних нововведень. Наприклад:

Середньовіччя: Вишивка та ткацтво стали популярними завдяки розвитку мануфактур.

Ренесанс: З'явилися нові техніки декупажу та інкрустації.

XX століття: Впровадження комп'ютерних технологій у виробництво вишиванок та інших виробів

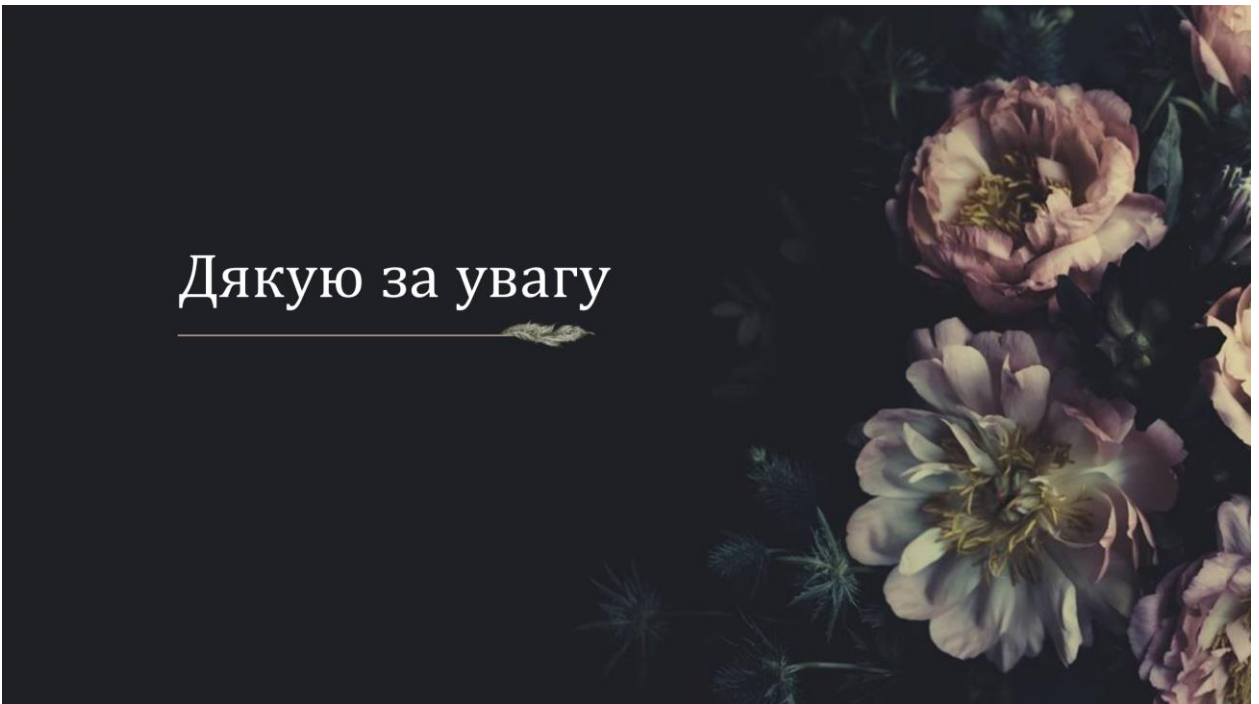
Сучасний стан

Сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво активно використовує новітні технології. Наприклад, автоматизовані вишивальні машини значно спростили процес виготовлення вишиванок. Також спостерігається відродження традиційних технік у сучасному дизайні, що підкреслює важливість збереження культурної спадщини.

Декоративно-ужиткове мистецтво продовжує розвиватися, поєднуючи традиції з інноваціями і відповідаючи на виклики сучасності.

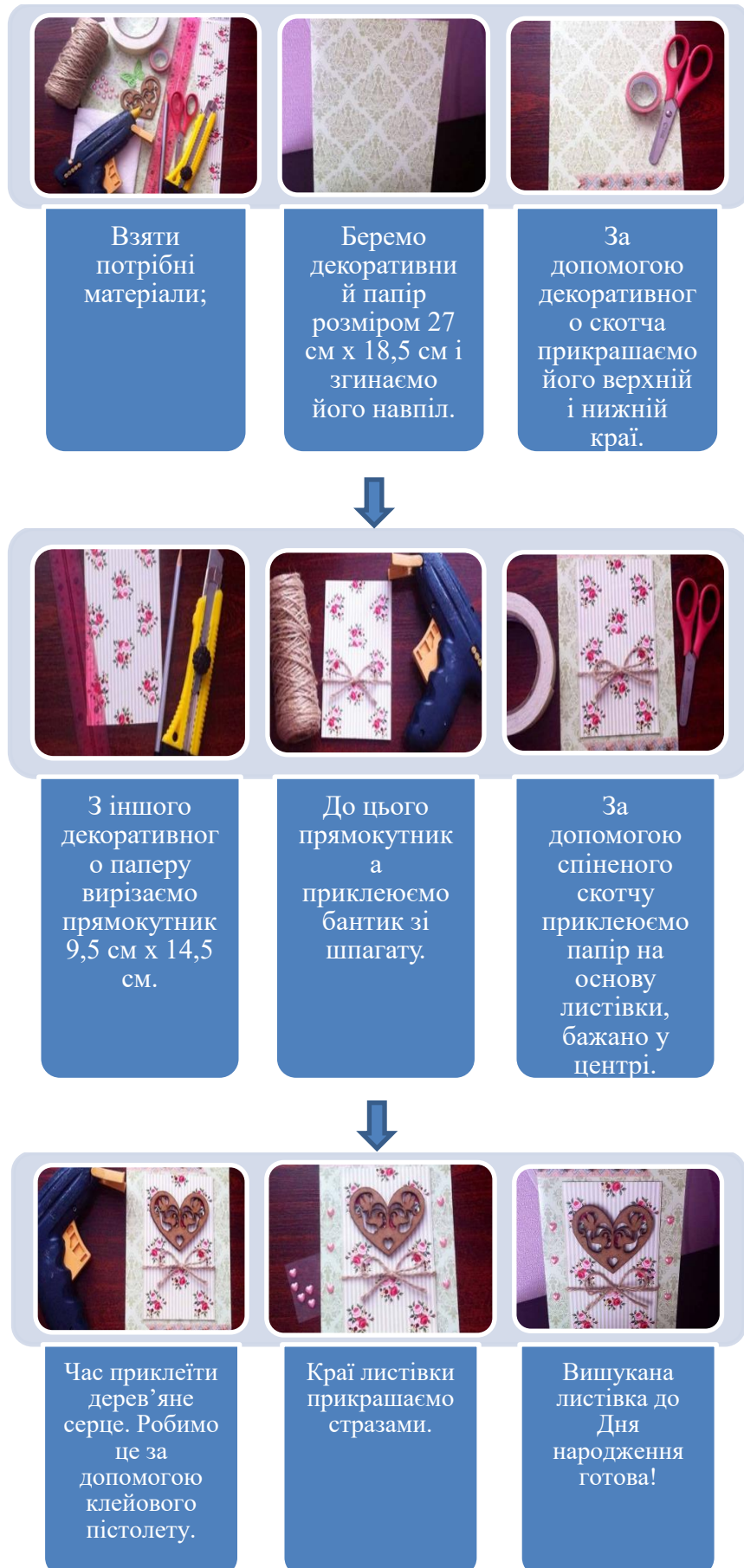
9

Дякую за увагу

МАКЕТ ПЛАКАТУ

«Послідовність листівки у техніці «скрабукінг»»

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

АНКЕТА ДЛЯ ОПИТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Шановні учні!

Просимо вас дати щирі відповіді на питання щодо цієї анкети. Ваша участь допоможе покращити організацію уроків завдяки впровадженню ефективних засобів наочності. Опитування є анонімним, усі результати будуть представлені у узагальненому вигляді.

Клас: _____

1. Оцініть важливість засобів наочності для розуміння матеріалу на уроках технології:

- Дуже важливі
- Важливі
- Нейтрально
- Маловажливі
- Зовсім не важливі

**2. Які засоби наочності найчастіше використовуються на уроках?
(можна обрати декілька варіантів):**

- Малюнки або схеми на дошці
- Презентації (PowerPoint тощо)
- Відеоматеріали
- Реальні об'єкти або моделі
- Інтерактивні дошки

3. Як часто вчитель використовує засоби наочності на уроках технології?

- На кожному уроці
- Декілька разів на місяць
- Рідко

- Ніколи

4. Чи допомагають вам засоби наочності краще зрозуміти складні теми?

- Так, завжди
- Так, але не завжди
- Не мають значного впливу
- Не допомагають

5. Який тип засобів наочності ви вважаєте найбільш ефективним для навчання? (вказіть ваш варіант):

- Ілюстрації та малюнки (наприклад, зображення, схеми, діаграми).
- Відеоматеріали (навчальні відео, анімації).
- Фотографії (реальні зображення об'єктів, ситуацій).
- Таблиці та графіки (статистичні дані, порівняння).
- Реальні предмети (обладнання, моделі, макети).
- Презентації (слайди з текстом, малюнками та іншим мультимедійним вмістом).
- Інтерактивні засоби (наприклад, навчальні програми, симуляції).
- Карти та плани (географічні карти, схеми приміщень).
- Плакати та стенди (великі зображення або інструкції, розташовані в аудиторії).
- Дошка або фліпчарт (наочний запис викладача в реальному часі)

6. Чи хотіли б ви, щоб на уроках технології більше використовували сучасні цифрові засоби наочності (програмне забезпечення, симуляції, AR/VR тощо)?

- Так
- Ні
- Не знаю

7. Які саме теми або розділи технологій, на вашу думку, потребують більшого використання засобів наочності?

- Робототехніка та автоматизація (моделі роботів, симуляції роботи автоматизованих систем).
- Інженерна графіка (3D-моделі, креслення, схеми).
- Програмування (візуалізація алгоритмів, блок-схеми).
- Мультимедіа технології (створення графіки, анімації, відеомонтаж).
- Електроніка та електротехніка (схеми, макети електронних плат, демонстрація роботи приладів).
- Будівельні технології (плани будівель, 3D-реконструкції).
- Екологічні технології (демонстрація процесів переробки, відновлювальних джерел енергії).
- Технології обробки матеріалів (демонстрація інструментів, обладнання, процесів).
- Інформаційні технології (структура мереж, приклади баз даних, програмного забезпечення).
- Ваш варіант (вказіть іншу тему, яку ви вважаєте важливою)

8. **Чи вважаєте ви, що використання засобів наочності робить уроки цікавішими?**

- Так
- Ні
- Залежить від уроку

9. **Що ви могли б порадити для покращення використання засобів наочності на уроках технології?**

- _____

10. **Чи відчуваєте ви різницю у своєму розумінні матеріалу на уроках із використанням засобів наочності порівняно з уроками без них?**

- Так, матеріал стає зрозумілішим
- Ні, різниці немає
- Іноді

ДОДАТОК В
(обов'язковий)

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ

№ з/п	Показники	1	2	3	4	5
1	Зміст					
2	Якість засобів наочності					
3	Практична значущість					
4	Інтерактивність					
5	Зрозумілість					
6	Доступність					